

Lasten käsityksiä vuorohoidosta

Alli Siironen

Opinnäytetyö
Toukokuu 2017
Sosiaali-, terveys- ja liikunta-ala
Sosionomi (AMK), sosiaalialan tutkinto-ohjelma

Tekijä(t) Siironen, Alli	Julkaisun laji Opinnäytetyö, AMK	Päivämäärä Toukokuu 2017
	Sivumäärä 44	Julkaisun kieli Suomi
		Verkkojulkaisulupa myönnetty: (x)
Työn nimi Lasten käsityksiä vuorohoidosta		
Tutkinto-ohjelma Sosiaalialan tutkinto-ohjelma		
Työn ohjaaja(t) Hintikka, Timo		
Toimeksiantaja(t) Päiväkoti Jyväš-Tenavat Oy		
<p>Tiivistelmä</p> <p>Suomen ympärivuorokautisesti palveluita tarjoava yhteiskunta on tuonut mukanaan moninaistuvat ja epätyypilliset työajat. Vuorotyötä tekevien vanhempien työajat vaikuttavat lapsiperheen arkeen ja lastenhoitojärjestelyihin. Epätyypilliset työajat tuovat tarvetta lasten iltä-, yö- ja viikonloppuhoidolle. Vuorohoitoon liittyy paljon erityispiirteitä, jotka osaltaan vaikuttavat varhaiskasvatuksen toteuttamiseen kyseisinä aikoina. Vuorovaikutussuhteiden monimuotoisuus, arjen eriytyminen ja vaihtelevat lapsiryhmät tuovat haasteita lasten osallisuuden ja mielipiteiden huomioimiselle.</p> <p>Tutkimus toteutettiin eräässä pienen kunnan vuorohoitopäiväkodissa. Tutkimuksen tarkoitus oli selvittää lasten käsityksiä vuorohoidon arjesta, vuorovaikutussuhteista ja epätyypillisistä hoitoajoista sekä kuinka lapset kuvailevat päätösvallan jakautumista ja omia vaikuttamismahdollisuuksiaan. Tutkimuksen tavoitteena oli tuoda kasvattajien tietoisuuteen lasten käsityksiä ja mielipiteitä, jotta vuorohoidossa kyettäisiin huomioimaan lasten näkökulma ja osallisuus yhä paremmin. Tutkimukseen osallistui kuusi 4-6-vuotiasta lasta. Tutkimus toteutettiin teemahaastatteluna ja piirtämistä apuna käyttäen.</p> <p>Lasten kuvailuissa korostui leikin, kavereiden, aikuisen läsnäolon ja vapaan tekemisen tärkeys. Lasten osallisuus näyttäytyi päätösvallassa leikkitoiminnan ja -kaverin valinnassa. Aikuisen päätösvallan nähtiin koskevan erityisesti arjen rytmejä ja aikatauluja. Lasten käsitykset päätösvallan jakautumisesta ja osallisuudesta ilmeni kuvailuissa konkreettisina arjen asioina. Tutkimuksen mukaan lasten toivomukset vuorohoidolle ja päiväkodille liittyivät mieluisiin leikkivälineisiin, leikkikavereihin ja vapaaseen leikkiin. Lasten odotuksissa korostui aikuisen läsnäolo arjessa niin fyysisen kuin kuuntelevankin läsnäolon näkökulmasta.</p>		
<p>Avainsanat (asiasanat) vuorohoito, varhaiskasvatus, lasten osallisuus, lasten käsitykset, lapsitutkimus, teemahaastattelut</p>		
Muut tiedot		

Description

Author(s) Siironen, Alli	Type of publication Bachelor's thesis	Date May 2017
		Language of publication: Finnish
	Number of pages 44	Permission for web publication: (x)
Title of publication Children's conceptions of nonstandard hour child care		
Degree programme Degree programme of Social Services		
Supervisor(s) Hintikka, Timo		
Assigned by Päiväkoti Jyväš-Tenavat Oy		
<p>Abstract</p> <p>The fact that the Finnish society offers round-the-clock services has created diverse and atypical working hours. The atypical working hours of parents have an impact on families' daily life and child care arrangements. Atypical working hours create child care needs during late evenings, nights and weekends. This nonstandard-hour child care has several special characteristics. The diversity of interactive relationships, large variety of daily rhythms and alternating child groups create challenges for taking children's participation and opinions into account in day care.</p> <p>The study was implemented in a certain day care center that offers nonstandard-hour child care. The day care center is located in a small municipality. The purpose of the study was to examine the children's conceptions of their daily care, relationships and the atypical child care hours. The study also examined how the children described their own opportunities and the division of power considering decision making. The aim of the study was to give educators information about the children's conceptions so that the children's point of view and participation could be taken into account in day-and-night child care.</p> <p>The study consisted of interviews with six children aged between 4 and 6. The study was carried out as a focused interview with the support of a drawing method. In the children's descriptions the importance of play, peers and the presence of adults and free activities were emphasized. The children's participation could be seen in such activities as choosing games and playmates. The adults' role was seen to be related to decision making on everyday rhythms and schedules. The children's hopes for child care were related to nice toys, peers and free playing. The presence of adults both physically and as listeners was also highlighted.</p>		
Keywords/tags (subjects) nonstandard hour child care, early childhood education and care, children's complicity, children's conceptions, child research, focused interviews		
Miscellaneous		

Sisältö

1	Lapset vuorohoidon asiantuntijoina.....	3
2	24/7 -yhteiskunta	4
	2.1 Vanhemmat työelämässä.....	4
	2.2 Epätavalliset työajat	5
3	Varhaiskasvatus ja vuorohoito.....	6
	3.1 Varhaiskasvatuksen tavoitteista.....	6
	3.2 Laadukas vuorohoito osana varhaiskasvatusta.....	7
4	Vuorohoidon erityispiirteet	8
	4.1 Rytmit ja rutiinit hyvinvoinnin tukena.....	9
	4.2 Vuorovaikutus- ja vertaissuhteet	10
5	Lasten osallisuus varhaiskasvatuksessa	12
	5.1 Osallisuuden määritelmiä.....	13
	5.2 Osallisuuden tukeminen ja kehittäminen	14
	5.3 Osallisuuden erityispiirteet vuorohoidossa	15
6	Tutkimuksen toteutus.....	17
	6.1 Tutkimuksen tavoite.....	17
	6.2 Tutkimusmenetelmät	17
	6.3 Tutkimusympäristö ja kohdejoukko	20
	6.4 Lasten tutkimisen etiikka.....	21
	6.5 Aineiston analyysi.....	22
7	Tutkimustulokset.....	24
	7.1 Vuorohoidon arki ja hoitoajat	25
	7.2 Kaverisuhteet ja suhteet aikuisiin	27
	7.3 Osallisuus ja unelmien päiväkotiki.....	30
8	Johtopäätökset ja pohdinta	34
9	Tutkimuksen luotettavuus	39
10	Tutkimusprosessin arviointi	42

Lähteet	45
Liitteet	50
Liite 1. Tutkimuslupalomake vanhemmille	50
Liite 2. Haastattelurunko	51

Kuviot

Kuvio 1. Lapsen osallisuuden tasot Shierin (2001) mukaan	14
Kuva 1. Unelmien päiväkotijärjestelmä 1	32
Kuva 2. Unelmien päiväkotijärjestelmä 2	33
Kuva 3. Unelmien päiväkotijärjestelmä 3	33

Taulukot

Taulukko 1. Aineiston teemoittelu	24
---	----

1 Lapset vuorohoidon asiantuntijoina

Elämme ympärivuorokautisessa yhteiskunnassa, jossa palveluita on saatavilla mihin vuorokaudenaikaan tahansa. Näillä 24h-aloilla työskentelevien vanhempien lasten varhaiskasvatus toteutetaan vuorohoitona. Vuonna 2013 kunnallisessa päivähoitossa olevista lapsista 7 prosenttia oli kunnallisessa vuorohoidossa (Säkkinen 2014, 1). Moninaiset työaikamuodot, globalisoituva työ ja aukioloaikojen vapauttaminen voivat yhä lisätä tämän hoitomuodon tarvetta tulevaisuudessa (Teppo 2015). Samalla kun palveluala pyrkii vastaamaan kuluttajien tarpeisiin ja varhaiskasvatuksen palveluntuottajat vanhempien tarpeisiin, tulee myös laadukkaasti varhaiskasvatuksen osaltaan vastata vuorohoidossa olevien lasten tarpeisiin.

Vuorohoito koskettaa lapsia, perheitä ja varhaiskasvatuksen työntekijöitä. Silti aiheesta on tehty tutkimuksia, kirjallisuutta ja kehittämistoimintaa vielä varsin vähän. Aihetta tulee yhä tutkia enemmän, jotta ympärivuorokautinen hoito pystytään toteuttamaan laadukkaasti osana varhaiskasvatusta ja sen erityispiirteet voidaan ottaa huomioon toimintaa suunniteltaessa. Lasten näkemykset vuorohoidosta on tutkimuskohteena ajankohtainen. Vuonna 2016 voimaan tulleet Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet velvoittavat yksiköitä yhä enemmän lasten osallisuuteen. Osallisuuden toteuttaminen vaatii reagoitua yksiköiden varhaiskasvatuksen suunnittelussa ja toteutuksessa. Varhaiskasvatussuunnitelman perusteissa korostuu yhä enemmän lapsen itsemääräämisoikeus ja aktiivinen toimijuus, jotka tulee ottaa huomioon myös vaihtelevassa ja eriytmisessä vuorohoidossa.

Tutkimukselle saatiin toimeksianto eräältä pienessä kunnassa sijaitsevalta vuorohoittoa tarjoavalta päiväkodilta. Päiväkodissa tarjotaan tarvittaessa ympärivuorokautista hoitoa. Tutkimuksen tarkoitus on kuvailla lasten kokemuksia vuorohoidosta tuomalla esille lasten käsityksiä epätyypillisten hoitoaikojen arjesta, lasten kaverisuhteista ja heidän suhteista aikuisiin. Tutkimuksessa selvitettiin myös, miten lapset kokevat osallisuuden ja vaikuttamisen mahdollisuutensa. Tutkimuksen tavoitteena on tuoda lasten ääni kuuluviin ja antaa kentälle yhä vahvempi käsitys siitä, mitä mieltä lapset asiantuntijoina ovat vuorohoidosta. Tutkimus tuo toimeksiantajalle käsityksen lasten mielipiteistä koskien ympärivuorokautisen

päivähoidon arkea ja osallisuutta sekä mahdollisuuden ottaa nämä käsitykset huomioon jokapäiväisessä toiminnassa.

2 24/7 -yhteiskunta

Ympäri vuorokautisten palvelujen saatavuus ja lapsiperheiden vanhempien osuus työelämässä ovat yleistyneet. Seuraavissa luvuissa käsitellään lapsiperheiden vanhempien osuutta työelämässä sekä työelämän ja perhe-elämän yhteensovittamista. Epätavalliset työajat ovat nimestään huolimatta yhä yleisempiä. Ympäri vuorokautinen yhteiskunta ja lapsiperheiden vanhempien epätavalliset työajat ovat vuorohoidon tarpeen kasvamisen taustalla.

2.1 Vanhemmat työelämässä

Ympäri vuorokautista yhteiskuntaa tutkittaessa täytyy tarkastella laajasti työ- ja perhepolitiikkaa, lainsäädäntöä ja palvelujärjestelmää (Rönkä 2014).

Tilastokeskuksen hyvinvointikatsauksessa 2014 kävi ilmi, että lapsiperheiden vanhempien työllisyys oli korkeampi kuin koko väestön keskimäärin. Työllistettyjen osuus oli korkeimmillaan avio- tai avoliitossa elävien alle 18-vuotiaiden lasten vanhemmilla. (Pasila 2014.) Lisäksi lapsiperheiden vanhemmat tekevät enemmän työtä kuin lapsettomien pariin aikuiset. Lapsiperheiden toimeentulossa ja toiminnallisuudessa on tapahtunut muutoksia viime vuosikymmenen aikana varsinkin työelämän saralla. Suomessa naisten siirtyminen kotoa palkkatöihin ja nykyinen naisten korkea työllisyysaste ovat arkipäivää. (Sauli & Kainulainen 2001, 43-44, 55.)

Työpaikkojen työvuorosunnittelu, perheen tilanteiden huomioiminen ja systemaattiset keskustelut esimiehen ja työntekijän välillä tekisivät yhteiskunnasta perheystävällisemmän. Työaikojen tulisi olla ennakoitavia ja rytmitettyjä ja niiden sisällä tulisi olla valinnan mahdollisuuksia. Työyhteisön sisäinen tasa-arvo, tasapuolisuus ja oikeudenmukaisuus tukevat perheiden hyvinvointia.

Palvelurakenteita, työ- ja perhepolitiikkaa ja lainsäädäntöä tutkimalla kyettäisiin ottaa lapsiperheet paremmin huomioon taloutta ja elinkeinoelämää koskevissa

päätöksissä. Vuorotyötä tekevien vanhempien ja vuorohoidossa olevien lasten arkeen voitaisiinkin vaikuttaa työelämälähtöisesti. (Rönkä 2016, 9-10.)

2.2 Epätyypilliset työajat

Epätyypillisillä työajoilla tarkoitetaan vuoro-, ilt- ja yötyötä, eli ns. virastotyöajasta poikkeavia työaikoja. Käsite ei kuitenkaan kuvaa epätyypillisten työaikojen yleisyyttä. Suomessa kyseiset työajat ovat yleisempiä, kuin muualla Euroopassa keskimäärin. (Malinen, Dahlblom & Rönkä 2016, 14.) LeBihan ja Martin (2004) viittaavat SOCCARE Project -tutkimukseen, jonka pohjalta he analysoivat epätyypillisiä työaikoja Ranskassa, Portugalissa ja Suomessa. Tutkimusmaiden vastauksia verrattiin lisäksi koko Euroopan Unionin vastaaviin tuloksiin. Tutkimuksen mukaan jo vuonna 2002 Suomessa tehtiin työtä epätyypillisinä aikoina muita vertailumaita enemmän. Suomessa esimerkiksi vähintään yksi yövuoro kuukaudessa esiintyi 25 %:lla vastaajista, kun vertailualueella EU:ssa prosenttiosuus oli vain 18. (LeBihan & Martin 2004, 568-569.) Suomessa 25-49-vuotiaista työssäkäyvistä joka neljäs nainen ja joka viides mies tekee vuorotyötä. Iltatyötä tekee vielä suurempi osuus; yli puolet miehistä ja lähes puolet naisista työskentelee iltaisin. (Malinen ym. 2016, 14.)

Perheet 24/7 -tutkimushankkeen mukaan epätyypilliset työajat voivat olla itse valittua tai alasiDONnaista. Työajat voivat olla itse valittuja esimerkiksi asiantuntijatyössä, jolloin joustavat työajat tuovat lastenhoidon järjestämiselle helpottavia tekijöitä. (Perheet 24/7 -tutkimuksen tuloksia 2014.) Esimerkiksi kotona tehtävä työ antaa lastenhoidon tarpeelle joustavat aikataulut, mikä voi osaltaan näyttäytyä epätyypillisten työaikojen positiivisena puolena (LeBihan & Martin 2004, 564). Epätyypillistä työaikaa esiintyy myös yrittäjillä ja keikkatyössä. Myös niissä töissä, joissa virallinen työaikamuoto oli määritelty säännölliseksi päivätyöksi, työskenneltiin tutkimuksen mukaan silloin tällöin myös näiden työaikojen ulkopuolella. (Perheet 24/7 - tutkimuksen tuloksia 2014.)

Suomessa vuorotyön taustalla on tutkimuksen mukaan yleisimmin työpaikan aukioloajat. Vain harvoin työntekijät pystyvät vaikuttamaan työaikoihin ja ne määrittävät yleensä työnantajan toimesta. (Perheet 24/7 -tutkimuksen tuloksia 2014.) Suomessa epätyypillisen työajan ja perhe-elämän yhdistäminen on

keskimäärin vaikeampaa kuin vertailukohteissa Alankomaissa ja Iso-Britanniassa. Syynä on aikataulujen ja rutiinien vaihtelevuus sekä työelämän joustamattomuus. Vaihtelevien työaikojen takia perheen arki voi olla eritahtista eri palvelujen, tahojen ja perheenjäsenten kesken. Vanhempien työ ja arki ovat muuttuvaa ja ennakoimatonta. (Rönkä 2016, 5.) Epätyypillisen työajan vaikutuksista perheiden hyvinvointiin ja arkeen on yhä vain vähän tutkimustietoa (Perheet 24/7 -tutkimuksen tuloksia 2014).

24h-talous ei ole yleistynyt viime aikoina ainakaan radikaalisti, mutta työajat ovat yksilöllistyneet ja moninaistuneet. (Rönkä 2014). On kuitenkin selvää, että yhteiskunta menee koko ajan enenevässä määrin kohti ympärivuorokautisia palveluita. Vuoden 2015 lopussa eduskunta kumosi kauppojen, partureiden ja kampaamoiden aukioloaikoja säätelevän lain, joka vaikutti työaikojen muutokseen. Myös moninaiset työaikamuodot ja globalisoituvaa työtä lisäävät vanhempien ilta- ja viikonlopputyötä, mikä tulee näkymään myös vuorohoidon tarpeen lisääntymisenä. (Laakso & Rönkä 2016; Teppo 2015.)

3 Varhaiskasvatus ja vuorohoito

Varhaiskasvatuksella tarkoitetaan lapsen tavoitteellista ja suunnitelmallista kokonaisuutta, joka koostuu kasvatuksesta, opetuksesta ja hoidosta.

Varhaiskasvatuksesta on säädetty varhaiskasvatuslaissa. (L 1973/36, 1§.)

Epätyypillistä työaikaa ja vuorotyötä tekevien vanhempien lasten varhaiskasvatus on toteutettu vuorohoitona. Vuorohoidolla tarkoitetaan yleensä arkisin klo 6-18 ulkopuolella toteutettua hoitoa. Seuraavissa luvuissa on kuvattu varhaiskasvatuksen tavoitteet sekä vuorohoidon merkitystä.

3.1 Varhaiskasvatuksen tavoitteista

Varhaiskasvatuksessa korostuu pedagogiikka, joka voidaan nähdä tietoisena toimintana lasten oppimisen ja hyvinvoinnin tukemiseksi (Rautiainen 2016).

Varhaiskasvatuslaissa säädetään raamit ja vaatimukset varhaiskasvatukselle sekä sen

yleiset tavoitteet ja hallinto. Varhaiskasvatustalakeia sovelletaan kunnan, kuntayhtymän ja muun palvelun tuottajan järjestämään varhaiskasvatukseen. (L 1973/36, 1 §.)

Varhaiskasvatuksen tavoitteiksi varhaiskasvatustalakeissa määritetään muun muassa lasten kokonaisvaltainen kasvu, kehittyminen ja terveys sekä elinikäisen oppimisen tukeminen. Tavoitteena on tukea oppimisen edellytyksiä, turvata lasta kunnioittava toimintatapa ja tunnistaa lapsen yksilöllisen tuen tarve. (L 1973/36, 2 a §.)

Varhaiskasvatustalakein lisäksi valtakunnallisissa varhaiskasvatustalakein perusteissa määritetään varhaiskasvatuksen linjauksista (ks.

Varhaiskasvatustalakein perusteet 2016). Varhaiskasvatuksen tavoitteissa korostuu lapsen yksilöllinen huomioiminen ja tukeminen sekä yhdenvertaisten mahdollisuuksien antaminen. Tavoitteissa nousee esille myös lapsen toimiminen vertaisryhmässä ja vuorovaikutustaitojen oppiminen. (L 1973/36, 2 a §.)

Samat tavoitteet koskevat myös vuorohoitoa. Kuitenkin vuorohoidon erityispiirteiden takia esimerkiksi pysyvien vuorovaikutussuhteiden turvaaminen ja yhdenvertaisten mahdollisuuksien antaminen ovat tavoitteita, joihin tulee kiinnittää erityistä huomiota. Myös lapsen yksilöllisen tuen järjestäminen tulee olla tarkoituksenmukaista ja toimivaa myös epätyypillisinä hoitoaikoina. Erityisen tai tehostetun tuen saamisen tulee olla mahdollista myös iltaisin ja viikonloppuisin (Peltoperä, Dahlblom, Turja, Rönkä, Collin, Hintikka & Teppo 2016, 66). Erityisen tuen järjestämisen on nähty kuitenkin olevan haasta iltaja viikonloppuhoidoissa (Kekkonen, Peltoperä, Poikonen & Turja 2014).

3.2 Laadukas vuorohoito osana varhaiskasvatusta

Suomen vuorohoitoa tarjoava järjestelmä on harvinainen tarkasteltaessa asiaa maailmanlaajuisesti. Rönkä (2013) mukaan Suomen järjestelmän kaltaista kunnallista ympärivuorokautista hoitoa tarjotaan vain Japanissa. Viimeisimmän vuorohoitoa käsittelevän Lasten päivähoito 2013 -kuntakyselyn mukaan vastanneissa kunnissa vuorohoidossa olevia lapsia oli 14 163 (Säkinen 2014, 6). Vuorohoidon määritelmät vaihtelevat hieman lähteistä riippuen. Edellä mainitussa kuntakyselyssä sellaiseksi määritellään klo 6.00-18.00 ulkopuolella tapahtuva hoito. Iltahoidolla tarkoitetaan klo 18.00-22.00 välisenä aikana tapahtuvaa hoitoa, ja yö- ja

viikonloppuhoidosta käytetään termiä ympärivuorokautinen hoito. (Säkkinen 2014, 6.) Malinen ym. (2016, 13) sen sijaan ottavat määrittelyyn mukaan myös arkiptyhinä tapahtuvan hoidon.

Varhaiskasvatuslaissa ei suoranaisesti mainita vuorohoitoa, mutta säädetään, että lasten päivähoito on pyrittävä järjestämään siten, että lapselle turvataan sopiva hoitopaikka ja jatkuva hoito sinä vuorokauden aikana, jona sitä tarvitaan.

Vuorohoitoon ei ole subjektiivista oikeutta, vaan sitä järjestetään lapselle vanhemman tai vanhempien työ- tai opiskeluaikojen sitä vaatiessa. (L 1973/36, 2 §.)

Kunnat linjaavat vuorohoitoa koskevat raaminsa itse. Varhaiskasvatuslaissa ei juurikaan käsitellä vanhempien työaikoihin liittyviä seikkoja. Kuntien varhaiskasvatuksesta vastaaville jää päätösvalta esimerkiksi siitä, kuinka työelämän nopeisiin muutoksiin päiväkodeissa reagoidaan ja kuinka pitkiä hoitopäiviä lapselle sallitaan. (Laakso & Rönkä 2016). Viimeaikaisten tutkimusten ja käytännön työssä tehtyjen havaintojen perusteella vuorohoidon piirteitä ei ole vielä riittävästi huomioitu suunniteltaessa laadukasta ja tasa-arvoista varhaiskasvatusta (Malinen, Dahlblom & Teppo 2016, 18). Myös Perheet 24/7 -tutkimushankkeessa tuli esille, että epätyypillistä työaikaa tekevät vanhemmat olivat säännöllistä päivätyötä tekeviä useammin huolissaan varhaiskasvatuksen laadusta. (Perheet 24/7 - tutkimushankkeen tuloksia 2014.)

Suhteutettuna kunnallisessa päivähoidossa olleiden lasten lukumäärään vajaa 7 prosenttia kunnan järjestämässä päivähoidossa olevista lapsista oli vuorohoidossa vuonna 2013. Heistä yli puolet oli ympärivuorokautisen hoidon tarpeessa. (Säkkinen 2014, 3-6.) Verrattuna edellisvuosiin vuorohoidossa olevien lasten määrä on pysynyt melkein samana. (Säkkinen 2014, 3). On kuitenkin oletettavaa, että vuorohoidon tarve tulee lisääntymään moninaisten työaikamuotojen lisääntyessä (Teppo 2015).

4 Vuorohoidon erityispiirteet

Vuorohoitoon liittyy piirteitä, jotka on huomioitava palvelua järjestettäessä. Näitä erityispiirteitä ovat eritymisyys, epäsäännöllisyys ja ennakoimattomuus. (Dahlblom 2016, 113-114.) Seuraavissa luvuissa on kuvattu vuorohoidolle tyypillisiä

erityispiirteitä sekä niiden ilmenemistä pedagogiikan suunnittelussa ja arjen strukturissa. Lisäksi on kuvattu päiväkodissa syntyviä ja vaikuttavia vuorovaikutussuhteita aikuisten ja lasten välillä.

4.1 Rytmit ja rutiinit hyvinvoinnin tukena

Perheet 24/7 -tutkimukseen vastanneista vanhemmista 85 % kertoi lapsensa viihtyvän päiväkodissa pääsääntöisesti hyvin. Vanhemman epäsäännöllisellä työajalla ei nähty olevan merkitystä lapsen viihtymisen kannalta. (Perheet 24/7 -tutkimuksen tuloksia 2014.) Kuitenkin vanhempien työhön ja vanhemmuuteen liittyvien stressikokemusten ja haastavien hoitojärjestelyjen voidaan nähdä vaikuttavan lapsen heikentyneeseen hyvinvointiin päivähoidossa. Epätavallista työaikaa tekevät vanhemmat myös raportoivat lapsillaan olevan enemmän tunne-elämän ja kaverisuhteiden ongelmia kuin muut vanhemmat. (Rönkä 2014.) Vanhemman työaikojen ja lapsen hyvinvoinnin välillä löydetty erot vaihtelevat myös lapsen sukupuolen mukaan. Suoraa yhteyttä vanhemman epäsäännöllisen työajan ja lapsen hyvinvoinnin heikkenemisen välillä ei ole pystytty tutkimuksilla osoittamaan. (Jianghong ym. 2013, 27). 24/7-työpaikoilla korostuu myös tiedonkulun ja kommunikaation tärkeys. Vaativuutta vuorohoitoon voi tuoda lapsien ja työntekijöiden yksilölliset aikataulut. Työntekijöiden on haastavaa saada lapsen hyvinvoinnista kattavaa kokonaiskuvaa, ja vuorojen vaihtuessa tieto ei aina välity työntekijältä toiselle. (Turja & Rönkä 2016, 89.)

Pedagogiikka ja arjen struktuurit

Pedagogiikka on tavoitteellista ja suunnitelmallista lapsen kehittymisen ja oppimisen tukemista. Vuorohoidon eriytyminen arki tuo haasteita pedagogiikan suunnittelulle ja toteuttamiselle. Toiminnan suunnittelulle voi olla vaikea löytää yhteistä aikaa henkilökunnan työvuorojen vaihtelevuuden vuoksi. Henkilökunnan vaihtuvuus, lasten määrän vaihtelut ja hoitoaikojen äkilliset muutokset vaikuttavat pedagogiikan toteuttamiseen. Perheet 24/7 -tutkimushankkeessa haastateltu lastentarhanopettaja toi esille tiimipalaverit, joissa saattaa olla paikalla työntekijät, jotka ovat seuraavalla viikolla vapaalla. Edellä mainitut haasteet tulee ottaa varhaiskasvatukseen

suunnittelussa huomioon ja taata jokaisen lapsen oikeus saada laadukasta ja tasa-arvoista varhaiskasvatusta hoitoajoista riippumatta. (Peltoperä & Hintikka 2016, 151-153.)

Vuorohoidossa on tärkeää selkeän struktuurin rakentaminen päiväkodin ympäristöön ja lapsen elämään. Rytmit ja rutiinit edistävät lapsen hyvinvointia. (Peltoperä ym. 2016, 73.) Perheet 24/7 -tutkimuksen tuloksissa ja OHOI-hankkeen materiaalien perusteella vuorohoidossa noudatetaan melko samanlaista päivärytmiä kuin ns. päiväaloissa. Arkea rytmittävät ruokailut, ohjattu toiminta ja päivälepo. Kuitenkin aikaisten aamujen, myöhäisten iltavuorojen tai välistä jääneiden päiväunien vaikutus lapsen vireystilaan näkyi työntekijöiden havainnoissa. Lasten vireystilat vaihtelevat myös hoitoon tulemisen ajankohdan, hoitopäivän pituuden ja hoitajakson pituuden perusteella. Lasten vaihtelevat vireystilat tuovat työntekijöille haasteita pedagogiikan toteuttamiselle. (Peltoperä & Hintikka 2016, 158-159.)

Lasten epäsäännölliset hoitoajat ja vaihteleva vuorokausirytmii voivat vaikeuttaa myös lasten tarvittavaa unen saantia. Lapset saattavat tulla myöhäisestä iltavuorosta seuraavana aamuna aikaiseen aamuvuoroon. Lasten unen tarve vaihtelee iästä riippuen 11-13 tunnin välillä vuorokaudessa (Pediatric sleep recommendations promoting optimal health 2016). OHOI-hankkeeseen osallistuneet työntekijät kokivat, että hoitoajoista tulee neuvotella vanhempien kanssa. Joskus lapsen jääminen yöhoitoon on lapsen edun mukaista, esimerkiksi edellä mainitun myöhäisen iltavuoron sijaan. (Peltoperä & Hintikka 2016, 160.) Myös LeBihanin ja Martinin analysoiman SOCCARE Project -tutkimuksen tuloksissa korostui päiväkotien joustavuus hoitopäivien pituuden suhteen. Tämä nähtiin välttämättömänä elementtinä lastenhoidon järjestämisessä. (LeBihan & Martin 2004, 577.)

4.2 Vuorovaikutus- ja vertaissuhteet

Vuorovaikutussuhteet vuorohoidossa

Varhaiskasvatuslain (L 1937/36) mukaan yksi varhaiskasvatuksen tavoitteista on antaa mahdollisimman pysyviä vuorovaikutussuhteita lasten ja varhaiskasvatushenkilöstön välillä. Kuitenkin vaihtelevat hoitoajat ja pitkät hoitopäivät voivat käytännössä tarkoittaa sitä, että lapsi on jopa yhden päivän aikana

hyvin monen eri työntekijän kanssa ja eri lapsiryhmässä. Lisäksi vuorohoidossa kolmivuorotyötä tekevät työntekijät ovat paikalla hyvin vaihtelevasti. Siippainen (2012, 118) tuo esille vuorohoidon jatkuvan muutoksen etenkin sosiaalisten suhteiden osalta. Aikuiset ja lapset vaihtuvat monenlaisilla aikatauluilla ja päiväkodin arki ja rutiinit ovat alttiimpia muutoksille. Siippaisen mukaan lasten keskinäiset suhteet ja ryhmädynamiikka ovat moninaisia, kuten myös aikuisten ja lasten väliset suhteet. (2012, 118.) Keltikangas-Järvinen korostaa ihmissuhteiden pysyvyyden merkitystä päivähoitossa. Hoitajien pysyvyyden voidaan katsoa olevan yksi päivähoitoympäristön tärkeistä laatutekijöistä. Yhdysvaltalainen 27:n yliopiston ja tutkimuslaitoksen toteuttama pitkäaikainen päivähoitoympäristön vaikutuksia tutkiva NICHD-projekti nosti tutkimustuloksissaan päivähoitoympäristön yhdeksi riskitekijäksi vaihtuvat hoitajat. (Keltikangas-Järvinen 2012, 127-133.)

Vertaissuhteet ja leikin merkitys

Kääriäisen (2005) lasten kokemuksia vuorohoidosta selvittävässä tutkimuksessa kävi ilmi, että lasten kokemukset olivat usein myönteisiä, jos niihin liittyi myös toisia lapsia. Yhdessä tekeminen koettiin mielekkäämmäksi, kuin yksin oleminen. Monet kokemukset olisivat muuttuneet kielteisistä myönteisiksi, jos niissä olisi ollut kaveri mukana. (Kääriäinen 2005, 57.) Ryhmään liittyminen ja vuorovaikutussuhteiden luominen voi olla kuitenkin vaikeaa vaihtelevien hoitoaikojen takia, jos toiset lapset ovat jo löytäneet mieluisan toiminnan lapsen tullessa hoitoon myöhemmin (Peltoperä & Hintikka 2016, 156).

Lasten omatoimisen vapaan leikin voidaan katsoa olevan tilanne, jossa lapset toteuttavat omia tavoitteitaan ja jonka lapset saavat suunnitella itse. Vapaa leikki on erityinen toiminnan muoto, jonka avulla lapset voivat harjoitella vuorovaikutustaitoja ja kehittää keskinäisiä suhteitaan. Vapaan leikin voidaan katsoa olevan myös lasten osallisuutta tukevaa, jos lapset saavat itse päättää leikin, sen kulun ja leikkiin osallistujat. (Helenius & Korhonen 2011, 69-70.) Kääriäisen (2005) tutkimuksessa kävi ilmi, että vuorohoidossa suuren osan lasten myönteisistä kokemuksista muodostivat sellaiset tilanteet, joissa lapsi sai tehdä hänelle mieluisia asioita. Esimerkiksi leikin tai leikkivälineen omaehtoinen valitseminen oli merkittävä tekijä toiminnan

mielekkyydessä. (Kääriäinen 2005, 56.) Myös Norolan ja Taipaluksen (2012) sekä Meriläisen (2014) tutkimuksissa koskien vuorohoitoa lasten kokemana tuli ilmi, että kavereiden kanssa leikkiminen oli tärkeä osa lasten hoitopäivän mielekkyyttä. (Norola & Taipalus 2012, 46; Meriläinen 2014, 32). Lapset toivoivat mahdollisimman paljon tilaa ja aikaa vapaaseen leikkiin ns. parhaan kaverin kanssa. (Norola & Taipalus 2012, 46.)

Vuorohoidon luonteesta johtuen lapsella saattaa päivän aikana olla vain vähän kontakteja ikäisiinsä lapsiin. Kääriäisen tutkimuksesta nousi esille, että jotkin lapset kaipasivat ikäistään tai jotain tiettyä leikkikaveria. Toisille lapsille saattoi olla merkityksellisempää, että on edes joku, jonka kanssa voi leikkiä. (Kääriäinen 2005, 57-59.) Myös Norolan ja Taipaluksen (2012) tutkimustuloksissa tuli esille, että parhaimman kaverin puuttuminen päiväkodista herätti osassa lapsissa negatiivisia tunteita. Suuri osa lapsista kertoi kuitenkin leikkivänsä yksin tai jonkun muun kanssa, jos paras kaveri ei ole paikalla. (Norola & Taipalus 2012, 46.) Lapsen kokemus ryhmään kuulumisesta on tärkeää lapsen identiteetin kehittymiselle. Varhaiskasvatuksessa ja erityisesti vuorohoidossa tulisikin kiinnittää huomiota siihen, miten työntekijät asemoivat lapset erilaisiin suhteisiin toistensa kanssa. (Mäkinen 2011, 106.)

5 Lasten osallisuus varhaiskasvatuksessa

Uusissa varhaiskasvatussuunnitelman perusteissa (2016) korostuu yhä enemmän lapsen osallisuus ja aktiivinen toimijuus. Osallisuutta edistäviä toimintatapoja ja rakenteita tulee tietoisesti kehittää. (ks. Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2016, 29.) Seuraavassa luvussa on kuvattu osallisuuden käsitteen määritelmiä erityisesti lasten näkökulmasta. Lisäksi käsitellään osallisuuden tukemista ja kehittämistä varhaiskasvatuksessa ja nostetaan esille siihen vaikuttavia tekijöitä vuorohoidossa.

5.1 Osallisuuden määritelmiä

Osallisuuden käsitettä on määritelty yksilön ja yhteisön kautta. Thomas ja O’Kane esittävät Boydenin ja Ennewin (1997) määritelmän osallisuudesta, jossa se nähdään yksinkertaisesti ”osallistumisena” tai läsnä olemisena. Toisaalta osallisuuden voidaan ajatella olevan yksilön tietämys siitä, että hänen tekonsa merkitsevät ja niillä on vaikutusta. (Thomas & O’Kane 1998, 340-341.) Myös Alanko ym. (2016, 1) määrittelevät osallisuuden viittaavan yleisesti yksilön mahdollisuuteen tulla tunnustetuksi ja kuulluksi aktiivisena yhteisön toimijana. Alanko ym. viittaavat tutkimuksiin (esim. Thomas 2007), joiden mukaan lasten osallisuuden isoin haaste on sen näennäisluonne. Tällaisissa tilanteissa lasten ääntä kuullaan, mutta sillä ei ole loppujen lopuksi paljoakaan vaikutusta lopulliseen päätöksentekoon. (Alanko ym. 2016, 2.)

Leinonen, Venninen ja Ojala (2011) määrittelevät lasten osallisuuden olevan lapsen oikeus iloita itsestään ja kokea myös muiden nauttivan hänen läheisyydestään. Osallisuus voidaan nähdä myös kokonaisvaltaisena oppimisen polkuna kohti yhteisöllistä päiväkotiarkea. (Leinonen, Venninen & Ojala 2011, 94-95.) Karlsson korostaa lasten tärkeimmän osallisuuden olevan sitä, että he voivat vaikuttaa juuri tällä hetkellä siihen elinpiiriin, jossa he kasvavat ja kehittyvät. Osallisuus on yksilön kokemus, mutta myös vastavuoroista ja yhteisöllistä. Yksilön osallisuuden kokemusta ei synny ilman vuorovaikutusta ja vastavuoroisuutta. (Karlsson 2005, 8.) Osallisuutta onkin määritelty monin eri tavoin, mutta kaikissa edellä mainituissa määritelmissä on havaittavissa yksilön kokemus itsestään aktiivisena toimijana ja osana yhteisöä.

Karlssonin (2005) ja Leinosen ym. (2001) määritelmien tavoin Shierin (2001) mallissa lapsen osallisuuden käsityksessä korostuu vuorovaikutus ja yhteisöllisyys. Shierin mallissa osallisuus nähdään lapsen ja aikuisen välisen vuorovaikutuksen ja lapsen toimintamahdollisuuksien kautta. Osallisuus voidaan jakaa viiteen tasoon (kuvio 1). Jokaisella tasolla on määritelty osallisuuden tason toteutumiseen liittyviä tekijöitä ja miten osallisuus ilmenee konkreettisesti päätöksenteossa, mielipiteiden huomioinnissa ja vastuun jakautumisessa. (Leinonen ym. 2011, 85.)

Taso 5 Valta ja vastuu päätöksenteosta jaettu aikuisen ja lapsen kesken
Taso 4 Lapsi osallistuu konkreettisesti toiminnan suunnittelun ja päätöksenteon prosessiin
Taso 3 Lapsen näkemyksiä hyödynnetään toiminnan suunnittelussa ja toteuttamisessa
Taso 2 Lasta tuetaan omien mielipiteiden ja näkemysten esille tuomisessa ja ilmaisussa
Taso 1 Lapsi tulee kuulluksi, nähdyksi ja kohdatuksi arjessa

Kuvio 1. Lapsen osallisuuden tasot Shierin (2001) mukaan

5.2 Osallisuuden tukeminen ja kehittäminen

Varhaiskasvatuslaissa säädetään, että lapsille on järjestettävä säännöllisesti mahdollisuus osallistua varhaiskasvatuksen arviointiin ja suunnitteluun (L1973/37, 7 b §). YK:n lapsen oikeuksien julistuksessa korostetaan lapsen osallisuutta ja mahdollisuutta päättää itseään koskevista asioista (Lapsen oikeuksien julistus n.d.). Varhaiskasvatuksessa tulee kohdata lapset, kuunnella heidän ajatuksiaan ja vastata heiltä tuleviin aloitteisiin. Henkilöstön tulee huolehtia jokaisen lapsen mahdollisuudesta osallistua ja vaikuttaa. (Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2016, 24.)

Osallisuus on tullut yhä ajankohtaisemmaksi varhaiskasvatuksen kentällä, kun Opetushallitus linjasi uudet valtakunnalliset Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2016 -määräyksen. Varhaiskasvatussuunnitelman perusteissa korostuu yhä enemmän lapsen oikeus osallistua ja vaikuttaa (ks. Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2016). Lapsen osallisuuden mahdollistamiselle nähdään edellytyksenä lapsen ymmärrys yhteisöstä, oikeuksista ja valintojen seurauksista. Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet ovat velvoittava määräys, jonka johdosta paikallisessa varhaiskasvatussuunnitelmassa tulee olla kuvattuna lasten osallisuuden huomioiminen pedagogiikassa. (Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2016.)

Osallisuutta ja lapsen mielipiteen esittämismahdollisuutta ei ole kuitenkaan konkretisoitu tarpeeksi. Osallisuus ei toteudu, ellei sen edellyttämiä käytäntöjä ole luotu. (Alanko ym. 2016, 2.) Myös Pyökkimiehen (2009) tutkimuksesta käy ilmi, että varhaiskasvatusta ohjaavista asiakirjoista ei saa selkeää kuvaa siitä, miten lasten osallisuutta varhaiskasvatuksessa käytännössä tuetaan (Pyökkimies 2009, 50). Karlssonin mukaan aikuiset ovat tutkimuksissa tuoneet esille, että lasten kanssa toimivilla aikuisilla on ns. käsityslukko, jonka vuoksi he eivät huomaa lasten ajatuksia. Tämä lukko täytyy ensin saada avattua tarkastelemalla asioita lasten näkökulmasta ja pohtimalla näkemäänsä ja kuulemaansa. Vasta tämän jälkeen aito osallisuus voi alkaa muotoutua. (Karlsson 2005, 8.) Leinonen ym. (2011) korostavat osallisuutta arjen toistuvissa tilanteissa, kuten ruokailussa. Lasten osallisuuden kokemus ja hyvinvointi paranevat päivittäisissä pienissä hetkissä enemmän, kuin esimerkiksi suuremmissa projekteissa. (Leinonen ym. 2011., 96.)

Turja (2011) painottaa lasten valtaistumisen tasoa osallisuuden toteutumisen lähtökohtana. Mitä enemmän lapsilla on tietoa toiminnan taustoista ja tavoitteista ja mitä enemmän he voivat ideoida ja päättää, sitä korkeammalla heidän osallisuutensa on (valtaistumisen taso.) (Turja 2011, 49.) Osallisuus ja lasten valtaistuminen tulee nähdä tärkeänä osana varhaiskasvatusta. Mitä paremmin lasten mielipiteet ovat tiedossa, sitä laadukkaampia palveluita heille voidaan tarjota (Lasten ja nuorten kokemustieto hyötykäyttöön kunnissa 2011).

5.3 Osallisuuden erityispiirteet vuorohoidossa

Turja (2016) tuo esille lasten osallisuuden perusedellytykset; luottamuksen rakentuminen, kommunikointi, tiedonsaanti ja tilojen ja materiaalien saatavuus. Jokaisessa perusedellytyksessä voi näkyä vuorohoidon omaleimaisuus. Vuorohoidolla voidaan nähdä olevan vahvuutensa verrattuna tyypilliseen päivähoitoon lasten osallisuutta tarkasteltaessa. (Turja 2016, 171.) Esimerkiksi hiljaiset hetket, kuten illat, ja vuorohoidon kodinomaiset tilat luovat erityisiä mahdollisuuksia osallisuudelle.

Turja nostaa luottamuksen rakentamisen haasteeksi vuorohoidossa sen, että lapset eivät välttämättä tunne toisiaan tai heitä hoitavia aikuisia vaihtelevien ja suurien lapsiryhmien takia. Vuorohoidon ympäristöön tulee luoda jatkuvuuden ja pysyvyyden

elementtejä, joiden avulla lapset voivat tuntea paikan tutuksi ja itsensä ymmärretyksi. (Turja 2016, 172.) Luottamuksen rakentuminen on riippuvainen myös kommunikointikeinoista. Visuaalisen viestinnän ja dokumentoinnin tärkeys korostuu vuorohoidossa, jossa lapsi saattaa olla poissa hoidosta pidemmän aikaa.

Projektityyppistä toimintaa voi olla hankala järjestää, jos ryhmän kokoonpano vaihtelee suuresti jo yhdenkin päivän aikana. Näihin haasteisiin voidaan kuitenkin vastata hyödyntämällä dokumentointia kertomaan poissa olleille lapsille mitä päiväkodissa on tapahtunut. (Turja 2016, 172, 179.)

Vuorohoitoympäristön kodinomaiset tilat mahdollistavat kodinomaiset toiminnot, kuten television katselun ja tiskien pesemisen. Hiljaisina hetkinä voidaan hyödyntää tiloja, joita ei suuren lapsiryhmän kanssa ole mahdollista käyttää. (Peltoperä ym. 2016, 79.) Välineiden ja materiaalien saatavuus voi riippua ajankohdasta – usein esimerkiksi uimahalliin tai liikuntasaliin pääsee vain päiväsaikaan, jolloin tällaiseen toimintaan osallistuminen vähenee iltaisin ja viikonloppuisin hoidossa olevilla lapsilla. Vuorohoidossa tulisikin huomioida kodinomaiset tilat ja varustus ja hyödyntää näitä lasten mielenkiinnon mukaan. OHOI-hankkeessa varhaiskasvatuksen työntekijöiltä kerätyissä kertomuksissa tuli esille, että päiväkodissa oli lasten aloitteesta esimerkiksi leivottu marjapiirakkaa. Lasten osallisuus näkyy eniten heidän vaikutusmahdollisuuksissaan koskien henkilökohtaisia ja lasten keskinäisiä asioita. Vuorohoidossa on mahdollisuus laajentaa vaikutusmahdollisuuksia koskemaan myös esimerkiksi ”aikuisten töitä”, jotka liittyvät vuorohoidon kodinomaiseen arkeen. (Turja 2016, 176-178.)

Vuorohoidossa voi iltaisin ja viikonloppuisin olla päiväryhmiin verrattuna vähän lapsia, jolloin mahdollisuudet lapsen yksilölliseen huomiointiin paranevat. (Peltoperä ym. 2016, 79.) Asia käy ilmi myös Siippaisen (2012, 120) tutkimuksessa, jonka mukaan työntekijät käyttävät hyödyksi vähäisen lapsimäärän spontaanin toiminnan toteuttamiseen. Siippaisen mukaan juuri tämä vuorohoidon piirre, jossa lapsia saattaa yllättäen olla paikalla saman verran kuin aikuisia, mahdollistaa lapsen yksilöllisten toiveiden huomioimisen ja toteuttamisen. Myös Turja (2016) tuo esille ilta- ja viikonloppuaikojen erityisyyden. Näinä aikoina totutuista ryhmän säännöistä ja toimintatavoista joustaminen voidaan nähdä mahdollisuutena kartoittaa lasten ajatuksia ja ideoita. (Turja 2016, 175.)

6 Tutkimuksen toteutus

Tutkimus toteutettiin toimeksiantona yhteistyössä vuorohoitoa tarjoavan päiväkodin kanssa. Haastattelut toteutettiin helmi-maaliskuussa ja aineiston analyysi tehtiin maaliskuun ja huhtikuun aikana. Seuraavissa luvuissa kuvataan tutkimuksen tarkoitus, tavoite ja käytetty tutkimusmenetelmä. Lisäksi kuvataan tutkimusjoukko ja tarkastellaan lapsitutkimuksen erityispiirteitä osana eettistä tutkimustyötä. Lopuksi kuvataan aineiston analyysi ja siinä käytettyjä menetelmiä.

6.1 Tutkimuksen tavoite

Tutkimuksen tarkoituksena oli selvittää lasten käsityksiä vuorohoidon arjesta, hoitoajoista, lasten suhteista kavereihin ja aikuisiin sekä lasten käsityksiä omista vaikuttamisen mahdollisuuksistaan. Tutkimuksen tavoitteena oli tuoda esille lasten käsityksiä vuorohoidosta, jotta kyettäisiin paremmin suunnittelemaan vuorohoidon toimintaa lasten käsitykset huomioiden ja mahdollistamaan lasten osallisuutta vuorohoidossa.

Tutkimuksessa pyrittiin löytämään vastauksia kahteen tutkimuskysymykseen:

1. Miten lapset kuvaavat vuorohoidon arkea?
2. Miten lapset kuvaavat osallisuutta ja päätösvallan jakautumista vuorohoidossa?

6.2 Tutkimusmenetelmät

Tässä tutkimuksessa selvitettiin lasten käsityksiä haastattelun avulla ja haastatteluaineisto analysoitiin laadullisesti. Laadullisen eli kvalitatiivisen tutkimuksen lähtökohtana voidaan Hirsjärven, Remeksen ja Sajavaaran (1997) mukaan pitää todellisen elämän kuvaamista. Tutkimuksen tiedot hankitaan tyypillisesti luonnollisissa ja todellisissa tilanteissa. Kvalitatiivisessa tutkimuksessa pyritään tutkimaan kohdetta mahdollisimman kokonaisvaltaisesti ja jo olemassa olevien väittämien todistamisen sijaan löytää ja paljastaa uusia tosiasioita. Kvalitatiivisessa tutkimuksessa ei siis ole lähtökohtana teorioiden ja hypoteesien testaaminen, vaan aineiston monipuolinen ja yksityiskohtainen tarkasteleminen.

(Hirsjärvi ym. 1997, 152-155.) Myös Alasuutari (n.d.) korostaa kvalitatiivisen tutkimuksen perustumista arkielämän tilanteissa tehtyihin havaintoihin (Alasuutari n.d.).

Tutkimuksessa haluttiin osallistaa lapsia ja saada heidän äänensä kuuluviin. Kvalitatiivisessa tutkimuksessa suositaan laadullisia metodeja, jotka antavat tilaa tutkittavien näkökulmille ja mahdollistavat tutkittavien ”äänien” kuuluvuuden. Tällaisiin metodeihin kuuluu tässäkin tutkimuksessa käytetty teemahaastattelu. Kvalitatiivisen tutkimuksen kohdejoukko on yleensä valittu tarkoituksenmukaisesti. Tutkimuksen tavoitteena on ymmärtää tutkimuskohdetta, mikä määrittää osaltaan myös aineiston suuruutta. Tutkimus voidaan aloittaa päättämättä etukäteen aineiston kokoa. (Hirsjärvi ym. 1997, 155.)

Teemahaastattelun toteuttaminen

Tässä tutkimuksessa valittiin tutkimusmenetelmäksi haastattelu siitä syystä, että se tukee lasten osallisuutta ja lasten mielipiteiden merkityksellisyyttä. Haastattelun etuna onkin nähty se, kuinka haastattelussa korostuu ihmisen subjektiivisuus ja aktiivisuus. Haastattelussa voidaan myös selventää saatuja vastauksia ja syventää saatuja tietoja. (Hirsjärvi ym. 1997, 194.) Tämä helpottaa erityisesti lasten kanssa tehtyjä haastatteluja, joissa lasten ja aikuisten ajattelumallien erilaisuuden takia voi esiintyä erilaisia tulkintoja esimerkiksi kysymysten tarkoituksesta. Haastattelun nähdään tuovan myös muita menetelmiä herkemmin uusia näkökulmia (Järvinen & Järvinen 2004, 146).

Haastattelu toteutettiin yksilöhaastatteluna. Haastattelu aloitettiin kertomalla lapselle haastattelun tarkoitus ja toteutustapa. Lapselle luotiin käsitys siitä, mitä haastattelun aikana tullaan tekemään ja miksi lapsen vastaukset ovat merkityksellisiä. Lisäksi esiteltiin nauhoitusväline (tietokone), jonka käyttöä voitiin kokeilla yhdessä lapsen niin halutessa. Lapselta varmistettiin vielä halukkuus haastatteluun ja kerrottiin, että haastattelu voidaan lopettaa missä vaiheessa tahansa lapsen niin toivoessa. Tämän jälkeen haastattelu aloitettiin epämuodollisesti aloituskysymyksillä, jotka olivat

1. Millä mielellä tulit tänään hoitoon?
2. Kuka sinut toi/kuka tulee hakemaan? Milloin?

Haastattelu toteutettiin teemahaastatteluna. Teemahaastattelu on haastattelun muoto, jossa haastattelun teemat eli aihepiirit on etukäteen määritelty. Kysymyksillä ei kuitenkaan välttämättä ole tarkkaa muotoa tai järjestystä. Teemahaastattelu voidaan käsittää puolistrukturoiduksi tai -standardoiduksi haastatteluksi.

Haastattelun kysymysten muoto tai järjestys voivat vaihdella ja haastateltavat voivat vastata kysymyksiin omin sanoin. (Hirsjärvi & Hurme 2008, 47.) Helavirta (2007) tuo esille, että avoimet kysymykset jättävät tilaa lapsen omalle kerronnalle (Helavirta 2007, 629). Haastatteluun kysymykset oli pyritty muotoilemaan siten, että ne jättävät lapselle tilaa vastata omin sanoin pelkän ”kyllä/ei” -vastauksen sijaan.

Aloituskysymysten jälkeen haastattelu eteni kysymyksillä, jotka olivat jaoteltu neljään eri teemaan:

1. Hoitoajat ja päiväkodin arki (lasten kokemukset ilta-, yö- ja viikonloppuhoidosta)
2. Kaverisuhteet (leikkikaverit, leikit, jos kavereilla on eri hoitoajat kuin itsellä)
3. Suhteet aikuisiin (oman ryhmän aikuiset, aikuisten rooli, odotukset aikuisilta)
4. Osallisuus (lasten mielipiteiden huomiointi, päätösvallan jakautuminen)

Piirtäminen haastattelun tukena

Teemahaastattelun ohella menetelmänä käytettiin piirtämistä. Lapsille annettiin välineet tehdä piirros, jonka aiheeksi annettiin ”unelmien päiväkotit”. Tarvittaessa aihetta tarkennettiin ja selitettiin lapselle. Piirtäminen voitiin ottaa jo haastattelun alussa, tai vasta lopuksi, riippuen siitä, kuinka aktiivisesti lapsi tuotti vastauksia. Piirtäminen toimi ikään kuin haastattelun tukena ja se voitiin ottaa käyttöön tilanteessa, jossa haastateltava ei enää tuottanut vastauksia suullisesti. Tällöin kysymyksiä voitiin esittää lapsen piirtäessä ja lapsi pystyi käyttämään omaa piirustustaan kerrontansa tukena. Helavirta tuo esille, että Punchin (2002, 54) mukaan toiminnalliset välineet haastattelun lomassa antavat lapselle aikaa koota ajatuksiaan (Helavirta 2007, 637).

Haastattelu lopetettiin, kun kaikki teemat oli käsitelty, tai kun lapsi esitti haluttomuutensa jatkaa. Roos ja Rutanen (2014, 39) tuovat esille, että on mahdotonta tietää, kauanko yhden lapsen haastattelu tulee kestämään, tai mitä asioita lapsen kanssa ehditään käsittelemään. Roos ja Rutanen toteavat myös, että

Eiden ja Wingerin (2005) mukaan hyvä yleisohje on, että haastattelu tulee lopettaa, kun lapsi selvästi ilmoittaa, ettei hänellä ole enempää sanottavaa. (mts. 39.)

Haastattelun lopussa lapselle esitettiin kysymykset

1. Haluatko kertoa vielä jotakin muuta?
2. Mikä haastattelussa oli kivaa/mikä ei ollut kivaa?
3. Haluatko kysyä (haastattelijalta) jotain?

Haastattelukysymykset muotoutuivat tarkasteltaessa aiemmin tehtyjä tutkimuksia. Norolan ja Taipaluksen (2012) vuorohoitoa lasten kokemana käsittelevän tutkimuksen tuloksissa esille nousseita tekijöitä olivat leikki, kaverit, aikuisten rooli ja arkisten asioiden jatkuvuus (Norola & Taipalus 2012, 66). Kaiposen (2005) tutkimuksessa lasten voimavaroiksi ympärivuorokautisessa hoidossa tulivat esille kaverit, lelut, leikki ja oma hoitaja (Kaiponen 2005, 73). Toimeksiantajalta saatiin toive tehdä haastattelukysymyksiä erityisesti koskien lasten ja aikuisten välisiä suhteita, sillä näistä vastauksista toimeksiantaja saa eniten vinkkejä käytännön työn ja aikuisten työpanoksen kehittämiseen. Haastattelu pilotoitiin ennen varsinaisia haastatteluja. Sen myötä haastattelusta poistui muutamia kysymyksiä ja kysymysten asettelu tarkentui. Teemahaastattelun runko liitteessä 2.

6.3 Tutkimusympäristö ja kohdejoukko

Toimeksianto tutkimukselle saatiin pienen paikkakunnan yksityiseltä päiväkodilta, joka tarjoaa ympärivuorokautista hoitoa. Haastattelujen alkaessa päiväkodissa toimi neljä lapsiryhmää. Myöhemmin haastatteluiden ollessa käynnissä päiväkotiin aukesi viides lapsiryhmä.

Tutkimuksen kohderyhmäksi muodostui 4-6 -vuotiaat lapset, jotka olivat pääsääntöisesti vuorohoidossa. Kohderyhmän lapset valikoituivat osittain myös käytetyn tutkimusmenetelmän perusteella. Tutkimus toteutettiin haastattelulla, joten kohderyhmän lasten tuli olla verbaalisesti sellaisella tasolla, että he pystyivät tuottamaan suullisen vastauksen haastattelukysymykseen. Kohdejoukkoa rajattiin myös todellisen vuorohoidon perusteella. Kohdejoukosta jätettiin pois ne lapset, joilla sopimukseen merkityn vuorohoidon todellinen määrä oli hyvin pieni (esim. yksi iltahoito muutaman kuukauden välein). Näin pyrittiin lisäämään tutkimuksen

luotettavuutta ja varmistamaan, että tutkimukseen osallistuvilla lapsilla oli jo käsitys siitä, mitä esimerkiksi ilta- tai viikonloppuhoito käytännössä tarkoittaa.

Vuorohoidon arjen luonteen ja hoitoaikamuutoksien takia tuli varautua siihen, että kohderyhmän tutkittavat lapset voivat vaihtua. Tutkimuslupakysely toimitettiin 11:lle huoltajalle. Lupakyselyistä kymmenen palautui määräaikaan mennessä.

Tutkimukseen osallistuvat lapset valikoituivat myös osittain hoitoaikojen perusteella. Tutkimuksen loppuvaiheilla haastatteluja oli aikataulullisista syistä mahdollista tehdä vain viikonloppuisin. Haastateltavia lapsia oli lopulta 6 (2 tyttöä ja 4 poikaa) ja he olivat kahdesta eri lapsiryhmästä. Tutkimus toteutettiin päiväkodin tiloissa. Lapsia haastateltiin rauhallisessa tilassa, jossa ei ollut muita aikuisia tai lapsia läsnä.

Strandell (2010) tuo esille lapsitutkimuksessa tutkimuspaikan valinnan merkityksen. Hänen mukaansa kaikkein tavallisinta on tutkia lapsia erilaisten instituutioiden (kuten päiväkotien) puitteissa. Haastattelut olivat käytännöllisintä toteuttaa päiväkodin tiloissa osana lasten hoitopäivää.

6.4 Lasten tutkimisen etiikka

Tutkimus tulee toteuttaa noudattaen alaikäisten itsemääräämisoikeutta ja vapaaehtoisuuden periaatetta (Eilo 2013). Lapsen tulee saada itse vaikuttaa itseään koskeviin asioihinsa kehitystasonsa mukaisesti (Lapsen oikeuksien julistus n.d.). Myös huoltajalta kysytään lupa tutkimukseen, vaikka esimerkiksi varhaiskasvatuksen toimintayksikössä toteutettava tutkimus voidaan tehdä ilman huoltajien lupaa, jos se katsotaan mahdolliseksi toteuttaa osana yksikön normaalia arkea ja yksilöityjä tunnistetietoja ei tallenneta (Eilo 2013). Tähän tutkimukseen osallistuvien lapsien huoltajilta pyydettiin kirjallinen tutkimuslupa.

Tutkimustilanteessa jokaiselta haastateltavalta lapselta kysyttiin lupa haastatteluun sekä haastattelun äänittämiseen. Lapsille kerrottiin, mitä varten tutkimus tehdään, esiteltiin tutkimuksessa käytettävät välineet ja selitettiin tutkimuksen kulku.

Ruoppilan (1999, 83) mukaan tutkimuksesta on kerrottava lapselle niin, että lapsi varmasti ymmärtää oman roolinsa tutkimuksessa. Lapselle kerrottiin, että missä tahansa tutkimuksen vaiheessa hän saa kieltäytyä jatkamasta, eikä mihinkään

kysymykseen ole pakko vastata. Lapsille tuotiin esille, ettei heidän vastauksiaan kerrota muille niin, että niistä selviäisi kuka vastaaja on ollut.

Haastatteluissa tulee ottaa huomioon tutkijan ja lapsen välinen valta-asema. Kallio (2010) kuvaa tutkija voivan olla haastateltaviin nähden hierarkkisesti vahvemmassa asemassa ja tutkimustilanteessa haastateltavan kanssa ns. eri puolilla. Tämän valta-aseman vaikutuksia tuloksiin ei voida täysin poistaa, mutta asia on otettava huomioon tutkimustulosten luotettavuutta arvioidessa. (Kallio 2010, 166.) Myös Morrow ja Richards (1996) esittävät, että suurin eettinen haaste lapsitutkimuksessa on vallan ja statuksen epäsuhdanteet lasten ja aikuisten välillä. (Thomas & O’Kane 1998, 337.) Myös Vehkalahti (2010, 141) arvioi eettisyyden liittyvän erityisesti siihen, mihin asemaan tutkija asettaa itsensä suhteessa tutkittavaan.

Thomas ja O’Kane (1998) tuovat esille, että vaikka lapsien ja aikuisten tutkimisessa on paljon yhteistä, nousee lapsitutkimuksessa tietyt problematiikat selvemmin esille. Tällaisia ovat esimerkiksi suostumus, luottamuksellisuus ja väärinkäytöltä suojeleminen. (Thomas & O’Kane 1998, 337.) Strandell (2010) osaltaan näkee ongelmakohtina vapaaehtoisuuden, suostumuksen ja luottamuksen eettisyyden. Hänen mukaansa näitä tutkimuksen eettisyyteen kuuluvien ehtojen täydellinen toteutuminen voi lapsitutkimuksessa olla lähes mahdotonta. Tutkimustiedon lisäksi tutkija näkee ja kuulee kentällä paljon sellaista, joka ei ole varsinaisesti tarkoitettu tutkijan tietoon. Näin ollen tutkimustiedon ja muun tiedon raja voi olla häilyvä. (Strandell 2010, 110.) Tässä tutkimuksessa käytettiin hyväksi aiempaa taustatietoa päiväkodin lapsiryhmistä ja työntekijöistä. Tietoja ei kuitenkaan käytetty vastausten tulkitsemisessä tai haastattelutilanteessa, vaan arvioitaessa esimerkiksi hahmottaako lapsi oman ryhmänsä tai muun ryhmän aikuiset.

6.5 Aineiston analyysi

Litterointi

Tutkimuksen aineiston litterointi ja analysointi aloitettiin aineiston keruun ollessa vielä kesken. Hirsjärven ym. (1997) mukaan ei olekaan selvää sääntöä siitä, milloin kerättyä aineistoa aletaan analysoida. (Hirsjärvi ym. 1997, 211.) Analyysi aloitettiin äänitemuodossa olevan aineiston litteroinnilla. Litteroinnilla tarkoitetaan tallennetun

aineiston sanasta sanaan puhtaaksi kirjoittamista. Tutkimuksessa litterointi tehtiin teema-alueiden mukaisesti. Alussa litteroitiin kaikki nauhoitukset. Tutkimuksen edetessä litteroimatta jätettiin aineisto, joka oli selkeästi tutkimuksen kannalta merkityksettömiä (vrt. Hirsjärvi ym. 1997, 210). Tällaisia olivat esimerkiksi haastatteluissa kohdat, joissa lasten keskittyminen meneillä olleeseen keskusteluun herpaantui ja aineisto oli tutkimuksen kannalta epäolennaista. Erään lapsen kanssa haastattelu toteutettiin lapsen toiveesta pienessä leikkiin tarkoitettuun sirkusteltassa, johon lapsen huomio kiinnittyi haastattelun aikana (H = haastattelija, L2 = lapsi).

H: *"Mihis sää tarviit aikuisen apua päiväkodissa?"*

L2 (4v): *"No en mihinkää. Voitko kertoo millon tää linna tulee meiän puolelle?"*

H: *"No täytyy kysyy voitasko se siirtää teille hetkeks. Mut hei mihis sää tarviit aikuisen apua täällä päiväkodissa?"*

L2 (4v): *"Noista ikkunoista voi sillee kattoo jos on tarpeeks korkee."*

Sisällönanalyysi ja teemoittelu

Haastatteluaineisto analysoitiin teemoitellen sisällönanalyysimenetelmällä (vrt. Tuomi & Sarajärvi 209, 103). Sisällönanalyysia voidaan pitää yksittäisenä metodina, mutta myös väljänä teoreettisena kehyksenä. Se voidaan liittää erilaisiin analyysikokonaisuuksiin ja sen avulla voidaan tehdä monenlaista tutkimusta. Kyngäs ja Vanhanen (1999) kuvaavat sisällönanalyysia menetelmänä, jolla pyritään luomaan tutkittavasta ilmiöstä kuvaus tiivistetyssä ja yleisessä muodossa. (Tuomi & Sarajärvi 2009, 91, 103.) Tuomi ja Sarajärvi (2009) korostavat, ettei kvalitatiivisen tutkimuksen erilaisia analyysimenetelmiä tule nähdä teknisinä "sääntöinä", vaan paremminkin orientoitumistapoina, joiden avulla tulkintaprosessi on systemaattinen ja tulkinnan mielivaltaisuus vältetään. (Tuomi & Sarajärvi 2009, 102.)

Litteroitu aineisto luettiin useasti läpi ennen varsinaisen analyysin aloittamista.

Hirsjärven ja Hurmeen (2008) mukaan aineistoa tulisi lukea kokonaisuutena aktiivisesti ennen analysoinnin aloittamista (Hirsjärvi & Hurme 2008, 143.) Tekstistä etsittiin tutkimuskysymysten kannalta merkityksellisiä ilmaisuja eri värein

alleviivaamalla. Milsein ja Hubermanin (1994) malli aineistolähtöisestä sisällönanalyysistä alkaa alkuperäisilmausujen pelkistämisestä (Tuomi & Sarajärvi 2009, 101). Ilmaisut, joita olivat tässä aineistossa kokonaiset lauseet, sanaparit ja sanat, pelkistettiin yksittäisiksi ilmaisuiksi. Tämän jälkeen analyysia jatkettiin teemoittelemalla merkityt ja valmiiksi pelkistetyt ilmaisut (taulukko 1). (vrt. Tuomi & Sarajärvi 2009, 93.) Teemoittelu aloitettiin seuraamalla teemahaastattelun teemoja. Osalle teemoista muodostui alateemoja. Lopulta yläteemoja muodostettiin yhteensä kuusi: *vuorohoidon arki, hoitoajat, kaverisuhteet, suhteet aikuisiin, osallisuus sekä unelmien päiväkot.*

Taulukko 1. Aineiston teemoittelu

<p>Alkuperäinen ilmaisu:</p> <p><i>”No viikonloppusin on vähän erilaista koska on vähemmän lapsia ja ne on erilaisia niinku olis paljon.”</i></p>	<p>Pelkistetty ilmaisu:</p> <p>vähemmän lapsia</p>	<p>Alateema:</p> <p>viikonloppuhoito</p>	<p>Yläteema:</p> <p>hoitoajat</p>
--	---	---	--

7 Tutkimustulokset

Seuraavassa luvussa on kuvattu tutkimustulokset kuuden teeman kautta, jotka ovat *vuorohoidon arki, hoitoajat, kaverisuhteet, suhteet aikuisiin, osallisuus* ja *unelmien päiväkot.* Tuloksissa on kuvattu yleisesti lasten käsityksiä kyseisestä teemasta sekä nostettu esiin havainnollistavia sitaatteja haastatteluista. Sitaateissa lasten ja aikuisten nimet on esitetty alkukirjaimen muodossa anonymiteetin säilyttämiseksi. Sitaateissa haastattelija on merkitty *H*-kirjaimella ja lapset on numeroitu haastattelijärjestyksessä sekä heistä on ilmoitettu suluissa ikä (esim. L1 (6v)).

7.1 Vuorohoidon arki ja hoitoajat

Vuorohoidon arki

Keskusteltaessa lasten kanssa vuorohoidon arkeen liittyvistä asioista lapset nimesivät mieluisista ja epämieluisista asioista hoidossa. Lapset osasivat myös kertoa, kuka heidät oli tuonut kyseisenä päivänä hoitoon ja kuka tulisi hakemaan. Osa lapsista kertoi myös, mihin kellonaikaan heitä haettaisiin. Suurin osa lapsista oli tullut hoitoon hyvällä mielellä. Yksi lapsista oli kuitenkin tullut kyseisenä päivänä hoitoon hieman huonolla mielellä.

H: *"Milläs mielellä sä oikein tulit tänne hoitoon tänään?"*

L1 (6v): *"Ihan tyhmällä. Inhoon olla autossa. Me aina ollaan autossa ja ajetaan joka paikkaan."*

Lapset nimesivät mieluisiksi asioiksi päiväkodissa tiettyjä leikkejä, leikkivälineitä, pelaamisen ja tietyn kaverin kanssa leikkimisen. Lisäksi mieluisiksi asioiksi koettiin erityiset hetket, kuten kirjastossa ja retkellä käynti sekä syntymäpäivät.

H: *"No mikäs täällä päiväkodissa on kivaa?"*

L2 (4v): *"No O:n kaa leikkiminen ja autoilla ja vielä salaateista."*

H: *"Mikäs täällä päiväkodissa ei sit oo niin kivaa?"*

L3 (5v.): *"Että täytyy mennä päiväunille koska täytyy maata."*

H: *"No nukutkos sä siellä ollenkaan?"*

L3 (5v.): *"Lepäilen vaan ja kuuntelen sitä satuu. Se on ihan kivaa"*

Epämieluisiksi asioiksi päiväkodissa lapset kertoivat epämieluisat leikit, leikkivälineet ja riitatilanteet toisten lasten kanssa. Vastauksissa nousi esille myös arjen rytmit. Osa lapsista koki lepoa hetket epämieluisina ja ulos lähteminen ei aina ollut mukavaa. Osassa lasten vastauksista ilmeni ristiriitoja mieluisan ja epämieluisan asian välillä.

Lapsi saattoi esittää asian mieluisana, mutta juttelun jatkuessa lapsi ilmaisikin saman asian epämieluisana.

H: *"Mikäs sun mielestä täällä päiväkodissa on kivaa?"*

L1 (6v): *"Öö eskari. Eskarikirjat."*

H: *"Eskarikirjat on sun mielestä kivoja, okei."*

L1 (6v): *"No ei. Ei kyllä oo. Koska ne on vaikeita."*

Lapset nimesivät enemmän mieluisia, kuin epämieluisia asioita. Lapset kuvailivat mieluisia toimintoja yksityiskohtaisesti. Joistakin epämieluisista asioista kysyttäessä lapsi ei osannut selittää, miksi kyseinen asia ei ollut hänen mielestään mukava. Epämieluisat asiat liittyivät usein koko ryhmän toimintoihin, joihin kaikki lapset osallistuivat, kuten lepoaika ja ulkoilu. Mieluisissa asioissa korostui arjen toiminnot ja lasten omaehtoinen leikkiminen. Useilla lapsista oli tietty lempileikki tai -lelu. Arjen rutiineista poikkeaminen, kuten retket tai syntymäpäivät koettiin mieluisina.

Hoitoajat

Eri hoitoaikojen erityispiirteistä keskusteltaessa lapset kuvailivat jokaiselle hoitoajalle tyypillisiä piirteitä ja toimintoja, jotka erottivat epätyypilliset hoitoajat ns. tavallisesta päivähoitosta. Eniten erityispiirteitä lapset kuvailivat liittyvän viikonloppuhoitoon. Iltahoito nähtiin melko samanlaisena kuin päivähoito, ja yöhoitoa lapset kuvailivat melko samanlaisena kuin kotona nukkumista.

H: *"No mitäs täällä tehään tälleen viikonloppusin niinku nyt on?"*

L4 (5v.): *"No viikonloppusin on vähän erilaista ku on vähemmän lapsia ja ne on erilaisia niinku ois paljon."*

Lapset kertoivat viikonloppuisin tapahtuvan hoidon olevan erilaista, kuin arkisin tapahtuva hoito. Viikonloppuisin päiväkodissa on vähemmän lapsia ja hoito tapahtuu pienten ryhmätiloissa. Viikonloppuisin lapset kokivat mieluisiksi vaihtelevat tilat ja

lelut. Vaihtelevuutta lapset kuvasivat niin positiivisena kuin negatiivisenakin asiana. Vaihtelevat tilat ja lelut olivat joillekin mieluisia, kun taas jotkin lapsista kokivat ne huonoina muun muassa epämieluisien lelujen takia. Jokaisesta hoitoajasta löytyi lasten kuvailemia erityispiirteitä.

H: *”Mitäs täällä oikein tehään sit viikonloppusin?”*

L3 (5v): *”Lastenohjelmat voi kattoo ja sit kattoo leffaa. Kerran me käytiin kaupassa J:n kaa. Mut huomenna ei tuu lastenohjelmia enää ku ei oo viikonloppu.”*

Lapset kuvailivat laajimmin viikonloppuhoitoa. Iltahoito nähtiin melko samanlaisena, kuin päivähoito. Iltahoitoon liittyen lapset kuvailivat lähinnä erilaiset iltatoimet, kuten iltapalan, hampaidenpesun ja yövaatteiden vaihtamisen. Osa lapsista kuvasi iltahoitoon liittyvän vanhemman odottamista. Yöhoitoa lapset kuvailivat myönteisillä ilmaisuilla. Yöhoidon kuvailuissa esiintyi nukkumaan meneminen, aikuisen läsnäolo ja oman unikaverin tärkeys.

H: *”Mitäs täällä tehään iltasin?”*

L5 (4v): *”Syyään iltapala ja nukutaan. Paitsi mä en mee nukkuu. Mua haetaan ku muut menee nukkuu. Nii pestään hampaat ja ootetaan äitejä.”*

7.2 Kaverisuhteet ja suhteet aikuisiin

Kaverisuhteet

Keskusteltaessa kaverisuhteista suurin osa lapsista nimesi useita leikkikavereita. Kavereita nimettiin niin omasta kuin oman ryhmänkin ulkopuolelta. Lapset nimesivät myös sellaisia leikkikavereita, joiden kanssa olivat tekemisissä vain ulkoiluaikoina tai iltaisin. Osa lapsista tiesi tarkasti myös kavereidensa hoitoajat ja osasivat kertoa, milloin olisivat taas yhtä aikaa hoidossa. Jos mieluisin leikkikaveri ei ollut samaan aikaan hoidossa, lapset nimesivät useita muita mahdollisia leikkikavereita. Näissä

tilanteissa lapset kertoivat odottavansa kaveria päiväkotiin, etsivänsä muita leikkikavereita tai leikkivänsä yksin.

H: *"No mitäs sit jos tää sun paras kaveri ei ookaan samaan aikaan hoidossa? Mitäs sä sit teet?"*

L6 (4v.): *"No sit pitää oottaa et se tulee. Paitsi jos se on puokka (puolipäiväinen) niin sit ei ooteta. Se on vaan sillon tosi vähän aikaa. Sen ei tarvii syyä ees aamupalaa."*

H: *"No mitäs sitte jos sun lemppari leikkikaveri ei oo samaan aikaan hoidossa ku sää, nii kenes kaa sä sitte leikit?"*

L4 (5v.): *"No O on kyl aina samaan aikaan ku minä. Kyllä J:kin on. Ja kyllä V:kin."*

Keskusteltaessa leikin keskeyttämisestä muutama lapsista toi esille, että leikin keskeyttäminen on joskus kurjaa. Lapsista kuitenkin iso osa suhtautui leikin keskeyttämiseen käytännön ratkaisuja esittäen. Lapset kuvailivat tilanteita, joissa leikin keskeyttäminen ei ollut haitannut heitä, tai leikkiä oltiin saatu jatkettua lasten omien järjestelyjen myötä.

H: *"No mitäs sitten jos sua tai sun kaveria haetaan ihan kesken teidän leikin kotiin niin miltäs se susta tuntuu?"*

L3 (5v.): *"No ei se tunnu miltään! Yhen kerran ku mua tultiin hakee nii me leikittiin hippaa nii aikuinen haki ja me jatkettiin sitä hippaa ja mä kerroin kuulumiset."*

H: *"No mitäs jos haetaan ihan kesken leikin kotiin? Miltäs se sit tuntuu?"*

L6 (4v.): *"No sitte pitää niinku ettii... Kysyy toiselta kaverilta haluaks sä leikkii sitä leikkii. Nii sitte meitä on taas saman verran."*

Lasten puheissa yhdistyivät kaverit ja leikki osana vuorohoidon arkea. Lapset kuvasivat leikkejä yksityiskohtaisesti ja monelta lapselta löytyi selkeitä lempileikkejä, joihin heillä oli päivittäin aikaa vapaan leikin muodossa. Lapsille tärkeitä leikkejä

olivat muun muassa autoleikki, legot, köyden veto, värityskuvien värittäminen ja piilosen leikkiminen. Eräs lapsista mainitsi lempileikkikseen musiikin kuuntelun, jos saa itse valita kuunneltavan musiikin. Näihin lempileikkeihin liittyi suurimmassa osassa ilmaisia myös jokin kaveri.

Suhteet aikuisiin

Keskusteltaessa päiväkodin aikuisista suurimmalle osalle lapsista oli hankalaa nimetä oman ryhmän aikuisia. Muutama lapsista osasi nimetä kaikki oman ryhmänsä aikuiset, mutta yleisesti ottaen lapset joutuivat ainakin miettimään vastauksiaan pitkään. Osa lapsista ei osannut nimetä yhtään oman ryhmänsä aikuisia, vaan nimesivät sen sijaan muiden ryhmien aikuisia tai sijaisia.

H: *"Ketäs aikuisia siinä sun omassa ryhmässä on?"*

L5 (4v.): *"H ainakin. En muista muitten nimiä. Kyllä siellä on... En mä muista niitten nimiä."*

Lapsilta kysyttiin, mitä aikuiset tekevät päiväkodissa ja mitä lapset mieluiten heidän kanssaan tekisivät. Lapset kertoivat aikuisten muun muassa tekevän töitä, menevän "nukkariin" (nukuttamaan lapsia) sekä osallistuvan leikkeihin. Lasten toiveet aikuisia kohtaan liittyivät päivittäiseen läsnäoloon; lapset halusivat aikuisten osallistuvan leikkeihin, silittävän nukuttamistilanteessa ja juttelevan. Lapset kertoivat tarvitsevansa aikuisen apua päivittäisissä tilanteissa, kuten pukemisessa. Muutama lapsista kertoi, ettei tarvitse aikuisen apua ollenkaan. Aikuinen nähtiin lohduttajana, jos lapselle tulee paha mieli.

H: *"Mitäs sää mieluiten tekisit aikuisten kanssa täällä päiväkodissa?"*

L2 (4v.): *"No... syötäisiin ja leikittäisiin."*

H: *"Mitäs sää haluisit niiden aikuisten kanssa syyä?"*

L2 (4v.): *"No syötäisiin vaikka puuroo."*

H: *"Missäs asioissa aikuiset sua auttaa täällä päiväkodissa?"*

L4 (5v.): *"No missäs ne auttais... Jos ei saa vaatteita päälle. Koska aina ei saa."*

H: *"No se on totta. Auttaaks ne jossain muussa?"*

L4 (5v.): *"No mä saan kaikki vaatteet kyllä ite paitsi joskus sukkalukot."*

Vaikka osa lapsista ei osannut nimetä oman ryhmänsä aikuisia, osasivat melkein kaikki kertoa nimeltä ainakin jonkun päiväkodin aikuisen. Vain yksi lapsista vastasi kysymykseen, ettei tiedä kenenkään aikuisen nimeä. Lapset kuvasivat aikuisia positiivisilla ilmaisuilla ja kuvaukset liittyivät hetkiin, jolloin aikuinen antaa lapselle huomiota kesken päivän. Aikuinen nähtiin henkilönä, joka auttaa käytännön asioissa, joita lapsi ei vielä itse osaa tai joissa on haasteita. Suurimpana aikuisen ja lapsen erona päiväkodissa tuli esille käytännön askareet; aikuiset hoitavat viikonloppuisin ruuan ja siivoavat.

7.3 Osallisuus ja unelmien päiväkotia

Osallisuus

Osallisuudesta keskusteltaessa lapset kuvailivat päätösvallan jakautumista konkreettisina asioina. Kaikki lapset kertoivat, että saavat itse päättää leikeistä, leikkikavereista, leikkipaikasta ja -välineistä. Eräs lapsista kertoi, että saa päättää, nukkuuko vai lepääkö nukkarissa. Yksi lapsista kuvaili, että saa päättää paljonko ruokaa ottaa. Jokainen lapsista osasi kertoa vähintään kaksi asiaa, joista saa itse päättää.

H: *"No mistäs asioista sä saat ite päättää?"*

L4 (5v.): *"No saa päättää kenen kaa leikkii. Tai meillä on pyykkipojat minne saa mennä. Mut on myös semmonen tarrakuvajuttu. Sen leikin saa valita ite."*

Lasten kertomuksissa korostui aikuisten päätösvalta arjen rytmeistä ja rutiineista. Lapset kuvailivat aikuisten päättävän uloslähdön, syömisen ja nukkumisen ajankohdasta. Lasten mukaan aikuisten päättävät myös, mitä päiväkodissa on

ruokana. Lapset eivät osanneet kertoa yhtään asiaa, josta aikuiset ja lapset päättäisivät yhdessä. Jokainen lapsista kertoi vähintään yhden asian, joista aikuinen päättää päiväkodissa.

H: *"No mistäs aikuiset päättää täällä?"*

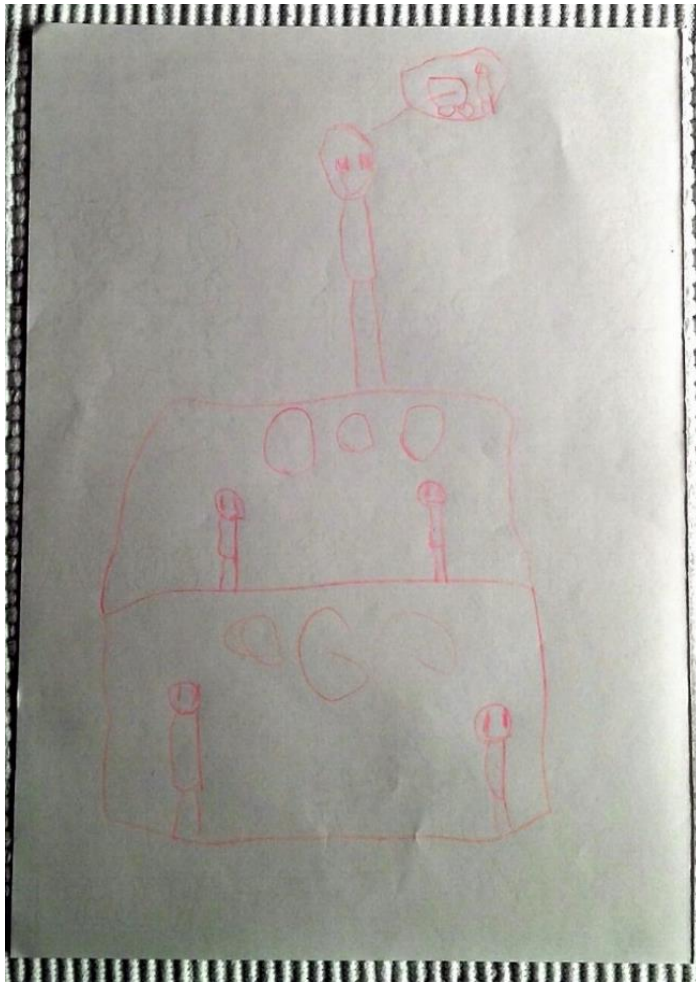
L5 (4v.): *"Ne saa päättää kaikesta."*

H: *"Ai ihan kaikesta?"*

L5 (4v.): *"No mää päätän kenen kaa leikin. Mä leikin ton L: kanssa. Lapset päättää että mitä leikkiä halua leikkiä ja aikuiset saa päättää millon mikä porukka lähtee eka ulos ja sisälle."*

Unelmien päiväkot

Lasten unelmien päiväkoteja käsiteltiin lasten kanssa toiminnallisuuden kautta. Jokainen lapsi sai aikaan tuotoksen ja piirustuksista keskusteltiin piirtämisen aikana ja sen jälkeen. Piirustuksissaan lapset kuvasivat päiväkoteja konkreettisesti. Suurin osa lapsistaan alkoi piirtää päiväkodin fyysisiä ympäristöjä, kuten rakennusta, pihaa ja luontoa (kuva 1).

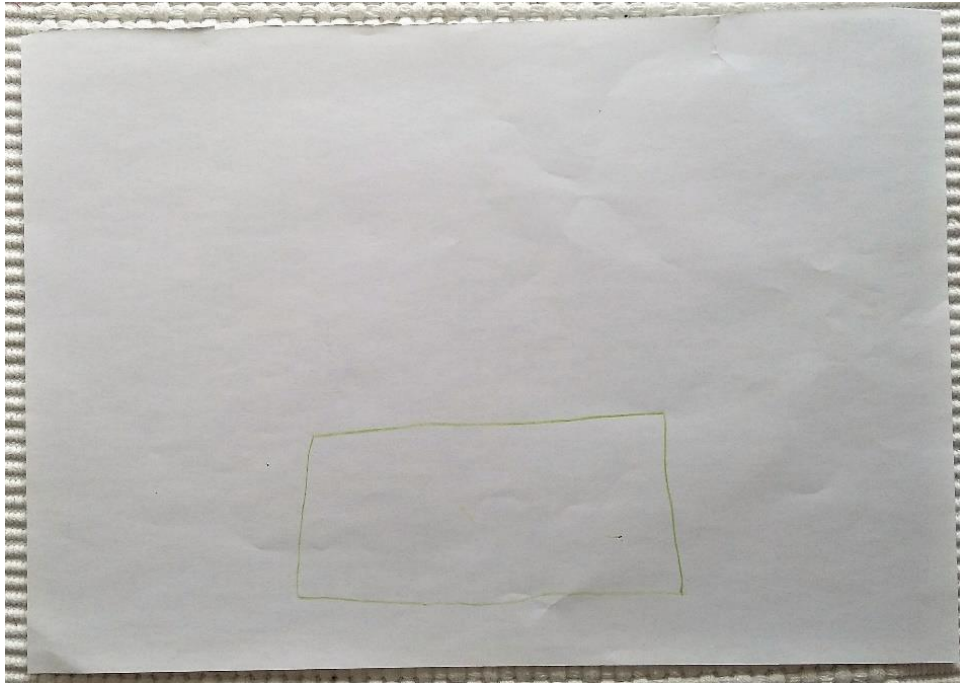

Kuva 1. Unelmien päiväkotipiirustus 1.

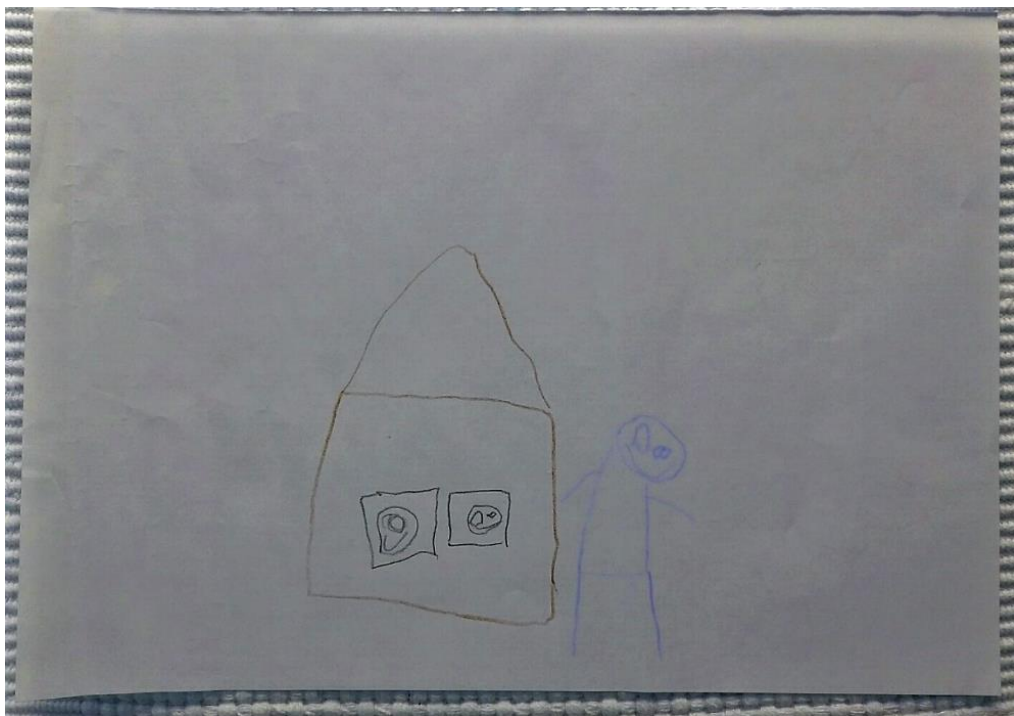
H: *"Mitäs sä haluisit kertoa siitä sun kuvasta?" (kuva 1.)*

L2 (4v.): *"No auto ja ihminen. Tuo ihminen menee sinne. Se on minä. Sit pitää tehdä päiväkotia... Ensiks pitää tehdä näin leveä suorakulmio ja lamput pyöreiksi, tuohon yksi... kaksi... kolme... Ihmiset pitää piirtää tietenkin."*

Lapset kuvailivat piirustuksiaan vaihtelevan laajasti. Jotkut kertoivat unelmien päiväkodistaan tarkasti ja nimesivät eri lapsia, aikuisia ja toimintoja. He osasivat myös piirtää ja kuvailla päiväkodin tiloja tarkasti. Muutama lapsista kertoi piirustuksestaan vain muutamalla lauseella. Yhden lapsen piirustuksessa oli tyhjä laatikko ja kysyttäessä lapsen unelmien päiväkodista hän kuvaili että *"siellä ei ole ketään"* ja siellä *"ei tehdä mitään"* (kuva 2).

Kuva 2. Unelmien päiväkoti -piirustus 2.

Kuva 3. Unelmien päiväkoti -piirustus 3.

H: *"Nyt sä saisit piirtää sun unelmien päiväkodista -"*

L6 (4v.): *"En mä osaa piirtää päiväkotia ees."*

H: *"Sä voit piirtää mitä siellä tehdään ja ketä siellä on."*

L6 (4v.): *"No mä osaan kyllä piirtää kavereita. Tää on helppoo. No tässä on O. Ja tässä E. Ja aikuinen." (kuva 3.)*

Suurimmassa osassa piirustuksista ja lasten kertomuksista korostuivat parhaat leikkikaverit, lasten valitsema ruoka ja vapaan toiminnan tärkeys. Lapset kuvailivat päiväkodissa olevan parhaita kavereitaan, lempiaikuisiaan sekä lempilelut. Lapset kuvailivat mieluisaa tekemistä muun muassa kavereiden kanssa leikkimisenä, lepohetken pois jättämisellä ja omien lempilelujen tuomisella hoitoon. Pihapiirin ja ulkoleikkivälineiden sijaan lasten kertomukset keskittyivät sisällä tapahtuviin toimintoihin ja välineisiin.

H: *"No mitäs siellä tehdään jos sä saisit päättää?"*

L6 (4v.): *"No mä päättäisin että siellä leikitään eikä mennä nukkumaan ja... syyään vaan laskiaispullia!"*

8 Johtopäätökset ja pohdinta

Tutkimuksen tarkoitus oli kuvailla lasten kokemuksia vuorohoidosta. Tutkimuksessa pyrittiin tuomaan esille lasten käsityksiä vuorohoidon arjesta, vuorovaikutussuhteista ja osallisuudesta. Tutkimuksessa pyrittiin selvittämään, miten lapset kuvaavat vuorohoidon arkea sekä osallisuuden ja päätösvallan jakautumista vuorohoidossa.

Vuorohoidon arki ja hoitoajat

Lasten kuivailuissa korostui ilta-, viikonloppu- ja yöhoidon erityispiirteet. Iltahoito nähtiin kuitenkin melko normaalina arkena. Myös Kääriäisen (2005, 78) tutkimuksessa lapset kuvailivat iltahoitoa melko samankaltaisena, kuin päivähoitoa.

Samankaltaisia tuloksia ovat saaneet myös Norola ja Taipalus (2012). Iltahoitoon liittyviä erityispiirteitä olivat Norolan ja Taipaluksen (2012, 55) tulosten mukaan lähinnä erityiset toiminnot, kuten Pikku Kakkosen katselu ja uiminen. Tässä tutkimuksessa lapset eivät nimenneet samankaltaisia erityistoimintoja, mutta kuvailuissa toistuivat iltatoimien suorittaminen. Lapset kuvailivat iltatoimintojen olevan samanlaisia, kuin kotona; iltapalan syönti, hampaiden pesu ja yövaatteiden vaihto.

Viikonloppuhoitoa lapset kuvailivat enemmän tavallisesta päivähoidosta erottuvana. Haastatteluissa ilmeni erityinen tekeminen, kuten kaupassa käynti, elokuvien katselu ja leikkipuistossa vierailu. Viikonloppuisin tapahtuva hoito toteutetaan eri-ikäisistä muodostetussa lapsiryhmässä. Ronkaisen (2013, 40) tutkimuksessa lasten vastauksissa korostui viikonloppuhoidon etuna vähäinen lapsimäärä. Tässä tutkimuksessa eräs haastatelluista lapsista kertoi viikonloppuisin olevan hoidossa vähemmän lapsia kuin ”tavallisina” päivinä. Siippaisen (2012, 120) mukaan vähäinen lapsimäärä mahdollistaa lapsen yksilöllisten toiveiden huomioimisen ja toteuttamisen. Lapset eivät tekemissään haastatteluissa korostaneet erityisten tekemisten olevan seurausta pienestä lapsiryhmästä, mutta lasten yksilöllisiin toiveisiin vastaamisen voidaan katsoa olevan helpompaa pienen lapsiryhmän kanssa.

Lapset kuvailivat yöhoidon olevan melko samanlaista kuin kotona nukkumisen. Vanhempien ikävöinti tuli esille vain vähän. Ronkaisen (2013, 40) tutkimuksessa puolet lapsista koki yöhoidon negatiivisena asiana. Myös Norolan ja Taipaluksen (2012, 56) tutkimuksessa lähes kaikki lapsista koki yöhoidon ikävänä asiana. Toisin kuin em. tutkimuksissa, tämän tutkimuksen aineistossa ei ollut yhtään negatiivista ilmaisua yöhoidosta. Eräs lapsi mainitsi päiväkodissa ja kotona nukkumisen eroksi sen, että päiväkodissa aikuinen silittää hänet uneen. Kotona lapsi ei kertomansa mukaan ”tarvitse ketään silittämään”. Ilmaisusta voidaan päätellä, että päiväkodissa nukkuminen aiheuttaa lapsessa jonkin sellaisen tunnetilan, joka vaatii aikuisen läsnäoloa. Lapsi ei kuitenkaan suoranaisesti ilmaissut yöhoidon olevan epämieluisaa.

Kaverisuhteet

Lasten kuvailuissa korostui leikin ja leikkikaverin merkitys. Leikki nousi esille mieluisia asioita kysyttäessä ja unelmien päiväkotipiirustuksissa. Lapset nimesivät useita leikkikavereita. Myös aiemmin tehdyissä tutkimuksissa leikki ja vertaissuhteet ovat nousseet merkittäväksi lapsen hyvinvointia tukevaksi tekijäksi vuorohoidossa. Kääriäisen (2005) tutkimustuloksissa korostui leikkikavereiden ja omaehtoisen leikin mieluisuus (Kääriäinen 2005, 56). Malisen ja Saarisen (2012) tutkimuksessa lapset osasivat niin ikään nimetä useita leikkikavereita ja kertoa tarkasti, kenen kanssa mitään leikkiä leikkivät (Malinen ja Saarinen 2012, 29).

Leikkiin liittyi lasten vastauksissa tiiviisti myös miellyttävät leikkivälineet. Lapset kuvailivat lempileikkejään ja -välineitään tarkasti. Vuorohoidolle on kuitenkin tyypillistä lapsiryhmien muodostumisessa se, että ryhmässä on monia eri-ikäisiä lapsia (Peltoperä & Hintikka 2016, 155). Vuorohoidon tiloja suunniteltaessa tulisi ottaa huomioon vuorohoidossa toimivien lasten laaja ikäjakauma. Haastatteluissa tuli ilmi, etteivät kaikki vuorohoidossa olevat lapset kokeneet ryhmän leikkivälineitä mieluisiksi.

Lapset nimesivät leikkikavereita myös toisista lapsiryhmistä. Samankaltaisia tuloksia saatiin OHOI-hankkeessa; lapset leikkivät yli ryhmärajojen ja vuorohoidossa runsaat vuorovaikutussuhteet voidaan nähdä vahvuutena (Peltoperä & Hintikka 2016, 155). Myös Ronkaisen (2013, 36) sekä Norolan ja Taipaluksen (2012, 45) tutkimuksissa näkyi vuorohoidolle tyypillisesti yli ryhmärajojen solmitut kaverisuhteet. Tässä tutkimuksessa eräs lapsi luetteli leikkikavereita ainoastaan toisen ryhmän lapsista. Kyseisen lapsen haastattelu toteutettiin lomaviikolla, jolloin kaksi ryhmää toimi yhdistetysti. Tällöin lapsi oli leikkinyt viikon aikana myös toisen lapsiryhmän lasten kanssa. Lapsi olisi saattanut nimetä toisia leikkikavereita, jos haastattelu olisi toteutettu eri aikaan tai uudestaan ”normaalina” ajankohtana.

Suhteet aikuisiin

Tuloksissa lapset kuvailivat aikuisen roolia melko yhtenäisesti. Lapset kuvasivat aikuisten hoitavan käytännön askareita, leikkivän lasten kanssa ja toteuttavan

erityistä toimintaa, kuten retket. Aikuinen nähtiin myös lohduttajana, jos lapsella oli paha mieli. Norolan ja Taipaluksen (2012) tutkimustulosten kaltaisesti tämän tutkimuksen haastatteluissa eräs lapsi kuvasi aikuisten katsovan listasta hoitoaikoja. Kuten Norola ja Taipalus toteavat, vuorohoidossa lapsia haetaan ja tuodaan monina aikoina, jolloin aikuiset katsovat listasta, mikä on sen hetkinen tilanne. (Norola & Taipalus 2012, 52.) Omien taustatietojeni perusteella lapset tulevat myös usein itse pyytämään aikuista katsomaan listasta, milloin heitä haetaan, tai tuleeko jokin tietty lapsi hoitoon.

Lapsille oli haastavaa nimetä oman ryhmänsä aikuisia ja eräs lapsista ei osannut nimetä heistä yhtäkään. Myös Norolan ja Taipaluksen (2012, 51) tutkimuksessa muuta lapsi tarvitsi apua aikuisten nimien muistamisessa. Vuorohoidossa sosiaalinen toimintaympäristö ja lapsen kanssa työskentelevät kasvattajat voivat vaihtua tiuhaan (Peltoperä & Hintikka 2016, 155-156). Tämä voi vaikuttaa lapsen käsitykseen hänen omasta lapsiryhmästä ja sen aikuisista. Haastatteluissa lapsi, joka ei osannut nimetä yhtäkään oman ryhmänsä työntekijää, oli pääsääntöisesti iltavuorossa. Tämä tarkoittaa käytännössä sitä, että lapsi on oman ryhmänsä kanssa vain muutaman tunnin ennen kuin hän siirtyy illaksi vuorohoitoryhmään.

Osallisuus

Lapset kuvailivat osallisuutta ja päätösvallan jakautumista konkreettisin esimerkein. Lapsen itsearvostuksen kehitykselle on tärkeää, että hän tietää pystyvänsä vaikuttaa asioihin (Turja 2016, 169). Haastatellut lapset olivat tietoisia asioita, joista saavat päättää. Vastauksissa korostui leikin ja leikkikaverin valinta. Hela, Lahti ja Polvi (2013) ovat saaneet samankaltaisia tutkimustuloksia. Heidän haastattelemistaan lapsista suurin osa koki saavansa valita päiväkodissa leikin ja leikkikaverin. (Hela ym. 2013, 25.)

Siippaisen (2012, 120) mukaan lasten toiveiden huomiointi on parhaiten mahdollista sellaisina hetkinä, kun hoidossa on vähän lapsia. Myös Helan ym. (2013, 26) tutkimuksessa lapset kertoivat, että aikuisilla oli eniten aikaa kuunnella heitä, kun paikalla on vain vähän lapsia. Tässä tutkimuksessa eräs lapsi kertoi, että viikonloppuisin katsotaan elokuvia, käydään puistossa ja kaupassa. Esimerkiksi

kaupassa käyminen voi olla haasteellista arkisin ison lapsiryhmän voimin. Voidaan siis ajatella, että lapsi koki tällaisten erikoisten asioiden tekemisen mahdolliseksi sellaisina aikoina, kun hoidossa on vain muutamia lapsia. Haastatteluissa eräs lapsi kuvasi osallisuuttaan kertoen, että saa valita leikin ja leikkipaikan erityisestä ”leikkitaulusta”. Tällaisia visuaalisia keinoja voidaan käyttää tukemaan osallisuutta ja turvaamaan lapsen tiedon saaminen ja ymmärtäminen (Turja 2016, 173).

Haastatteluissa osallisuudesta ja päätösvallasta kysyttäessä käytettiin ilmaisua ”saada päättää”. Aluksi pohdin termiä ”vaikuttaa”, mutta se olisi luultavasti ollut lapsille liian vaikea käsittää. Näillä kahdella termillä on kuitenkin merkityseronsa, joten voi olla, että ”päättää”-sanon käyttö ohjasi lapsen ajatuksia tiettyyn suuntaan. Eräs lapsista vastasi kysymykseen ”mistä itse saat päättää päiväkodissa?”, että hänen mielestään aikuiset päättävät kaikesta. Keskustelun jatkuessa lapsi kuitenkin toi esille montakin asiaa, johon saa itse vaikuttaa. Voi olla, että kysymyksen asettelu ohjasi lapsia ajattelemaan, kuka lopulliset päätökset päiväkodissa tekee. Jokin muu termi olisi voinut ohjata ajattelua enemmän vaikuttamisen näkökulman suuntaan.

Unelmien päiväkot

Piirtämistä ja piirustuksesta kertomista voidaan pitää hyvänä lasten kuulemisen käytäntönä (Roos 2014). Piirustuksissaan lapset kuvasivat unelmien päiväkotiaan aiempien teemojen tulosten kaltaisesti. Kertomuksissa korostuivat leikki, parhaat kaverit ja mieluisat tekemiset. Lasten toivomukset ja kuvailut unelmien päiväkodista olivat samankaltaisin kuin miten he kuvasivat todellista vuorohoidon arkea. Lapsilla ei siis ollut suuria parannusehdotuksia päiväkoteihin liittyen. Unelmien päiväkodeissa korostuivat lasten lempilelujen käyttö, lempiruokat ja parhaat leikkikaverit. Myös Posan (2015, 21) tutkimuksessa lasten toiveet päiväkodille liittyivät tiettyihin leluihin ja leikkeihin.

Lapset eivät välttämättä osanneet piirustushetkellä ajatella, mitä kaikkea voisivat unelmien päiväkodiltaan toivoa. Tämän takia on tärkeää kuunnella lasten viestejä arjen keskellä ja tarttua siellä nouseviin ideoihin ja toiveisiin. Roos (2014) korostaakin, että lasten ideoiden ja kertomusten kuuntelemisen tulee olla muutakin kuin vain viihdyttävää. Kuulemisen tulisi johtaa käytännön tekoihin. (Roos 2014.)

Yhteenvetona

Tutkimuksessa lapset kuvailivat vuorohoidon epätyypillisiä hoitoaikoja verraten niitä ns. päivähoitoaikoihin. Lapset käsittivät epätyypilliset hoitoajat normaalina arkena, eikä niistä noussut esiin muutamien yksittäisten asioiden lisäksi negatiivisia kokemuksia. Haastatellut lapset kuvasivat ilta-, viikonloppu- ja yöhoitoa melko positiivisesti ja yhdistivät vähäisen lapsimäärän ja vaihtelevat ryhmät hyviin kokemuksiin, kuten erityisiin toimintoihin aikuisen kanssa (kaupassa käynti, elokuvan katselu).

Lapset kuvasivat vuorohoidon arkea pääsääntöisesti positiivisin ilmauksin. Epämieluisina asioina nousivat esille lähinnä tietyt päivästrukturiin liittyvät toiminnot (lepohetki ja ulkoilu) sekä negatiiviset tunteet (riitatilanne ja ikävöinti). Lukuun ottamatta yksittäisiä epämieluisia asioita jokaisen lapsen haastattelussa tuli ilmi enemmän positiivisia kokemuksia. Haastateltujen lasten voidaan siis tulkita viihtyvät päiväkodissa hyvin. Lasten kokemukset osallisuudesta ja vaikuttamismahdollisuuksistaan pohjautuivat tavalliseen päiväkodin arkeen. Jokainen haastatelluista lapsista kuvaili asioita, joista saa itse päiväkodissa päättää. Voidaan siis ajatella, että osallisuuden suhteen lapset kuvailivat Shierin (2001) mallin mukaista tasoa 4, jossa lapsi on konkreettisesti mukana päätöksenteossa.

9 Tutkimuksen luotettavuus

Hirsjärvi ym. (2009) tuovat esille Janesickin (2000) ajatuksen siitä, ettei kvalitatiivisen tutkimuksen luotettavuuden arvioinnissa ole syytä keskittyä valideuteen ja reliabiliteettiin. Sen sijaan kvalitatiivisen tutkimuksen luotettavuudessa merkityksellistä on tutkijan tarkka kuvaus tutkimusprosessin vaiheista sekä henkilöistä, paikoista ja tapahtumista. (Hirsjärvi ym. 2009, 232.) Luotettavuuden lisäämiseksi tutkimuksessa on raportoitu kohdejoukko, haastatteluiden kulku sekä käytetyt metodit tarkasti. Lisäksi haastattelun pilotointi lisäsi luotettavuutta siltä osin, että haastattelukysymyksistä karsiutui vaikeasti käsitettävät tai muotoillut kysymykset. Tällainen kysymys oli esimerkiksi *”miltä tuntuu, kun päiväkotiin tulee uusi aikuinen?”*. Päiväkodissa aikuisten vaihtuvuus voi olla hetkittäin suurta ja

vuorohoidon myötä lapset ovat voineet tottua useisiin ja ”uusiin” aikuisiin. Kysymys ilmeni pilotoinnissa lapsille vaikeasti ymmärrettäväksi.

Tarkasteltaessa laadullisen tutkimuksen luotettavuutta esille nousevat myös kysymykset objektiivisesta tiedosta ja totuudesta. On syytä erottaa toisistaan havaintojen luotettavuus ja puolueettomuus. Tutkijan pyrkimys ymmärtää ja kuunnella haastateltavaa avoimesti ja ilman omia ennakkokäsityksiä lisää puolueettomuutta. Toisaalta on myönnettävä, että täysin puolueettomia havaintoja voi olla täysin mahdoton tehdä. (Tuomi & Sarajärvi 2009, 136.) Puolueettomuuteen liittyy myös taustatiedot kohderyhmästä ja tutkimusympäristöstä. Koska olen ollut töissä päiväkodissa, jossa tutkimus tehtiin, minulla oli jo aiempaa taustatietoa haastateltavista lapsista ja lapsiryhmistä. Tiesin esimerkiksi, missä ryhmässä kukin lapsi on ja ketä työntekijöitä ryhmässä työskentelee. Nämä tiedot olivat hyödyllisiä arvioidessani miten lapset hahmottavat ”oman ryhmän aikuiset” muista päiväkodin aikuisista. Aiemmat tiedot lisäsivät vastausten arvioinnin luotettavuutta. Toisaalta vaikka koin, ettei minulla ollut ennako-odotuksia lasten vastausten suhteen, saattaa nämä ongelmatekijät ilmetä suhteessa toisin päin. En voi tietää varmaksi, millainen käsitys lapsille on muotoutunut minusta ja kuinka he kokivat haastattelutilanteen. Kirjallisuudessa on eriäviä mielipiteitä siitä, tulisiko lapsiin tutustua ennen haastattelua (Roos & Rutanen, 33).

Aineiston laajuuden päättäminen laadullisessa tutkimuksessa etukäteen ei ole merkityksellistä. Tutkija voi tehdä haastatteluja, kunnes ne eivät enää tuota tutkimusongelman kannalta uutta tietoa. Tätä aineiston riittävyttä tai kylläisyyttä kuvataan käsitteellä saturaatio. (Hirsjärvi ym. 1997, 155, 171.) Saturaatio on kuitenkin ongelmallinen mittari otettaessa huomioon esimerkiksi tutkijan oma aiempi tieto. On tutkijasta riippuvaista, kuinka paljon hän huomaa haastatteluista uusia näkökulmia. Saturaatio on osaltaan myös ristiriidassa sen kvalitatiivisen tutkimuksen peruseräpäätteen kanssa, että kaikki tapaukset ovat ainutlaatuisia. (Hirsjärvi ym. 1997, 171.) Kvalitatiivisessa tutkimuksessa onkin tärkeää korostaa, että puhtaita faktoja ei ole olemassa. Alasuutarin (n.d.) mukaan havaintojen arvo faktoina riippuu siitä, millaisia kysymyksiä aineistolle esitetään. Jokaista havaintoa on tärkeä tarkastella niiden tuottamisen kontekstissa. (Alasuutari n.d.)

Haastattelutilanteessa asetin itseni tutkijan asemaan, enkä niinkään päiväkodin aikuisen asemaan. Haastatteluita tehdessäni työskentelin päiväkodissa vain muutamana päivänä, joten pystyin irrottautumaan työntekijän roolista.

Haastattelussa viittasin työntekijöihin ilmaisulla *”ne aikuiset”*, jotta en ehdottaisi lapsille olevani yksi aikuisista. Jotkin lapsista kuitenkin mielsivät minut päiväkodin aikuiseksi ja näin ollen vastasivat kysymykseen niin, että se viittasi myös minuun tutkijana. Ei voi siis olla varmaa, uskalsivatko kyseiset lapset kertoa näkemyksiään ja mielipiteitään täysin rehellisesti, koska he näkivät minut yhtenä *”niistä aikuisista”*. Myös yhdessä piirtämistilanteessa minut siirrettiin tutkijan roolista työntekijän rooliin.

Tutkimuksen luotettavuutta arvioidessa täytyy ottaa huomioon haastattelukysymysten laatu. Kuten aiemmin mainittiin, Helavirta (2007, 629) tuo esille avointen kysymysten toimivuuden lasten kanssa. Samaa asiaa korostavat myös Flin ja Spencer (1995). Heidän mukaansa kysymykset eivät saa olla johdattelevia, sillä se lisää vastausten epäluotettavuutta (Lapsen johdateltavuus 2006). Haastatteluja tehdessäni huomasin, että tarkentamisen ja johdattelemisen raja oli välillä häilyvä. Jos lapsi ei ymmärtänyt kysymystä, halusin tarkentaa sitä hänelle ymmärrettävämpään muotoon. Samalla täytyi kuitenkin varoa antamasta esimerkkejä, jotka olisivat voineet johdatella lapsen ajatuksia tiettyyn suuntaan.

Lapset ovat yleisesti ottaen yhtä rehellisiä kuin aikuiset. Luotettavuutta heikentävätkin lähinnä muistiin ja johdateltavuuteen liittyvät asiat. 3-4 -vuotiaan lapsi on kehittynyt vastaanottamaan ja varastoimaan paljon tietoa, mutta mieleen palauttaminen sekä aikaan ja järjestykseen liittyvät yksityiskohdat kehittyvät vielä myöhemmin. (Lapsen johdateltavuus 2006). Haastatteluissa tuli ilmi edellä mainittu ajan ja järjestyksen hahmottamisen problematiikka. Lasten oli välillä vaikea hahmottaa tapahtumien aikaa ja tapahtumapaikkaa. Kertomuksissa sekoittui kotona ja päiväkodissa tapahtuneet asiat.

Ceci ja Bruck (1995) esittävät, että johdateltavuuden minimoimiseksi lasta haastatellaan vain kerran, haastattelija ei johdattele, on kärsivällinen ja ilma ennakoasenteita, ei tuomitse tai pyri tiettyyn päämäärään, ja luottaa lapsen spontaaniin kertomukseen (Lapsen johdateltavuus 2006). Lapset haastateltiin vain yhden kerran tutkimuksen aikana. Aiemmin mainituissa tilanteissa, joissa lapsi kertoi

esimerkiksi kotona tapahtunutta asiaa niin kuin se olisi tapahtunut päiväkodissa, ei lapsen kertomusta epäilty. Suhtauduin asiaan avoimena ja kiinnostuneena ja kyselin asiasta lisää. Kaiken kaikkiaan tutkimustilanne tuntui miellyttävältä ja lapsilta kysyttäessä he kommentoivat tutkimuksen olleen *kiva* tai *mukava*. Kysyttäessä haluaisiko lapsi kertoa tai kysyä jotain, kukaan lapsista ei ollut halukas jatkamaan haastattelua enempää vaan haastattelu päättyi. Eräs lapsista kuitenkin halusi ikään kuin vaihtaa rooleja. Haastattelun lopuksi lapsi toivoi minun piirtävän myös oman unelmien päiväkotini, joten piirsin sellaisen lapselle.

10 Tutkimusprosessin arviointi

Tässä luvussa on kuvattu tutkimuksessa käytettyjen menetelmien luotettavuutta ja toimivuutta. Lisäksi on kerrottu tutkimusprosessin aikataulusta ja sujuvuudesta. Lopussa on esitetty jatkotutkimusehdotuksia sekä pohdittu tutkimuksen merkittävyyttä työelämälle ja omalle ammatilliselle kehitykselleni.

Menetelmien arviointi

Tutkimusprosessi käynnistyi syyskuussa 2016. Tutkimusprosessi eteni suunnitelman mukaan (kuvio 2). Opinnäytetyölle saatiin toimeksianto vuorohoitoa tarjoavalta päiväkodilta ja opinnäytetyön aihe tarkentui. Tutkimussuunnitelma hyväksyttiin tammikuussa 2017, jonka jälkeen tutkimuksen toteuttamisen suunnittelu alkoi. Tutkimusluvut vanhemmilta kerättiin tammi-helmikuun aikana. Samaan aikaan teemahaastattelun teemat ja kysymykset tarkentuivat. Teemahaastattelun rungon tekemiseen sain apua ja toivomuksia toimeksiantajan edustajalta.

Tutkimus eteni alkuperäisen suunnitelman ja aikataulun mukaan. Tutkimusluvut kerättiin ajoissa ja haastattelut pääsivät alkamaan niin aikaisin, ettei niiden tekemiselle tullut kiire. Laadullisen aineiston keräämisessä ei voi etukäteen tietää, paljonko aineistoa tulee. Siksi varasin haastattelujen tekemiselle paljon aikaa ja toteutin usean haastattelun samana päivänä. Näin ollen minulla olisi aikaa kerätä lisää aineistoa, mikäli näyttäisi siltä, että aineistoa ei olisi tarpeeksi. Itse haastattelut

menivät hyvin ja olin toteutukseen tyytyväinen. Vuorohoidon vaihtelevuuden takia haastattelun tekoa tietyn lapsen kohdalla oli kuitenkin vaikea ennakoida. Olisin toivonut, että olisin voinut kertoa lapselle hyvissä ajoin haastattelusta, ikään kuin valmistella häntä esimerkiksi muutamana edeltävänä päivänä. Hoitoaikojen vaihtelevuuden ja muutoksien takia saattoi kuitenkin olla tilanteita, joissa en nähnyt haastateltavaa lasta ennen haastattelua jopa viikkoihin. Koska en myöskään itse työskennellyt päiväkodissa haastattelujen aikoihin kuin satunnaisia päiviä, en päässyt juttelemaan lasten kanssa tulevista haastatteluista niin paljon, kuin olisin toivonut. Teemahaastattelu oli menetelmänä sopiva ja tutkimuksen tavoitetta tukeva.

Aineiston analyysi tehtiin sisällönanalyysin ja teemoittelun avulla. Analyysi oli järjestelmällinen prosessi, jota ennen aineisto käytiin monta kertaa perusteellisesti läpi. Analyysi oli yksi tutkimuksen työläimmistä vaiheista, vaikka se kulki tutkimuksen rinnalla heti ensimmäisistä haastatteluista lähtien. Analyysimenetelmät tukivat tutkimuksen tavoitetta ja antoivat vastauksia tutkimuskysymyksiin. Kaiken kaikkiaan opinnäytetyön tekeminen oli mieluinen prosessi. Hetkittäin oli haasteellista rajata tutkimuksen laajuutta – tuntui, että jokaisesta asiasta ja havainnosta olisi voinut kirjoittaa todella pitkästi. Aiheen rajaaminen ja päätetyssä rajauksessa pysyminen esimerkiksi teoriakehyksen suhteen olikin yksi raportoinnin haasteellisimmista asioista.

Jatkotutkimustarpeet

Tutkimuksen suhteen jatkotutkimustarpeiksi nousivat lasten osallisuuden kokemuksen kehittyminen. Syksyllä, kun paikalliset varhaiskasvatussuunnitelmat on otettu käyttöön ja osaksi arkea, voitaisiin lasten kokemusta osallisuudesta vuorohoidossa tutkia uudestaan. Lasten käsityksiä vuorohoidosta on tutkittu jonkin verran aiemmin esimerkiksi AMK:n opinnäytetöissä ja pro gradu -tutkielmissa. Tämän tutkimuksen tulokset ovat samassa linjassa aiempien tutkimustulosten kanssa. Jatkotutkimusta voitaisiin tehdä koskien erityisesti tiettyä teemaa, kuten vertaissuhteita vuorohoidossa. Tutkimuksesta saatua tietoa voi soveltaa varhaiskasvatuksen ja vuorohoidon kehittämiseen hyödyntäen tuloksia. Vaikka yhden päiväkodin lasten käsitykset eivät ole yleistettävissä muualle, voi tuloksista saada

ideoita myös muiden yksiköiden vuorohoidon kehittämiseksi enemmän lasten kuulemista huomioiden. Tulokset ja lasten kuulemisen pohtiminen ovat hyödyllisiä niin yksiköiden esimiehille, henkilöstölle kuin varhaiskasvatuksesta päättävälle.

Koen, että opinnäytetyön tekeminen antoi itselleni paljon ajatuksia lasten näkökulman huomioimisesta ja osallisuuden korostamisesta. Uuden varhaiskasvatussuunnitelman perusteiden (2016) myötä osallisuuden tulee näkyä konkreettisesti päiväkodin arjessa. Uskon, että haastatteluja tehdessäni ja lapsen äärelle pysähtyessäni opin myös paljon omista ajatus- ja toimintatavoista sekä kehityskohdista. Tutkimuksen toteuttaminen oli siis myös omaa ammatillista kehittymistäni tukeva prosessi.

Lähteet

- Alanko, A., Juutinen, J., Karila, K., Kaukko, M., Kiilakoski, T., Lagström, H., Mäntylä, N., Mustola, M., Paju, E. & Pekkarinen, E. 2016. Lausunto lapsiasiavaltuutetun vuosikirjaa 2017 varten. Lapsuudentutkimusseura & Nuorisotutkimusseura ry. Viitattu 21.2.2017. <http://www.lapsuudentutkimus.fi/wordpress/wp-content/uploads/2016/12/Lapsiasiavaltuutetun-vuosikirjalausunto-NTV-LATU-2017-final.pdf>
- Alasuutari, P. Mitä on laadullinen tutkimus? Tampereen yliopisto. Viitattu 24.3.2017. http://www.edu oulu.fi/tohtorikoulutus/jarjestettava_opetus/Alasuutari/Mita_laadullinen_tutkimus_on.pdf
- Eilo, H. 2013. Tutkittavien itsemääräämisoikeus. Tampereen yliopisto. Viitattu 10.12.2016. <http://www.uta.fi/tutkimus/etiikka/periaatteet/itsem.html>
- Haapasalo, J. & Hämäläinen T. 1996. Lapsen johdateltavuus seksuaalisen hyväksikäytön tutkimuksissa. Duodecim 112, 5. Viitattu 14.4.2017. <http://www.duodecimlehti.fi/lehti/1996/5/duo60094>
- Hela, E., Lahti, L., & Polvi, K. 2013. Lapsen osallisuus toiminnassa ja sen suunnittelussa lasten ja kasvattajien kokemana. Opinnäytetyö, AMK. Hämeen ammattikorkeakoulu, sosiaalialan koulutusohjelma, sosiaalipedagoginen kasvat. Viitattu 14.4.2017. https://www.theseus.fi/bitstream/handle/10024/53532/Hela_Emmi_Lahti_Laura_ja_Polvi_Kirsi.pdf?sequence=1
- Helavirta, S. 2007. Lasten tutkimushaastattelu. Metodologista herkistymistä, joustoa ja tasapainottelua. Yhteiskuntapolitiikka 72, 629-640. Viitattu 10.12.2016. <https://www.julkari.fi/bitstream/handle/10024/101030/helavirta.pdf?sequence>
- Helenius, A. & Korhonen, R. 2011. Leikin ensi askeleita. Teoksessa Varhaiskasvatuksen käsikirja. Toim. E. Hujala & L. Turja. Juva: PS-kustannus, 67-76.
- Hirsjärvi, S. & Hurme, H. 2008. Tutkimushaastattelu – Teemahaastattelun teoria ja käytäntö. Helsinki: Yliopistopaino.
- Hirsjärvi, S., Remes, P. & Sajavaara, P. 1997. Tutki ja kirjoita. 10., osin uudistettu painos. Jyväskylä: Gummerus Kirjapaino.
- Jianghong, L., Johnson, S., Han, W-J., Andrews, S., Kendall, G., Strazdins, L. & Dockery, A. 2013. Parents' Nonstandard Work Schedules and Child Wellbeing. A Critical Review of the Literature. WBZ Publikationen.
- Järvinen, P. & Järvinen, A. 2004. Tutkimustyön metodeista. Tampere: Opinajan Kirja.
- Karlsson, L. 2005. Yhdessä lasten kanssa – seikkailu osallisuuteen. Mannerheimin lastensuojeluliitto. Viitattu 27.2.2017. http://www.edu.helsinki.fi/lapsetkertovat/Julkaisut/Stenius_Karlsson_Yhdessalasten_kanssa.pdf
- Kekkonen, M., Peltoperä, K., Poikonen, P-L. & Turja, L. 2014. Lapsen hyvinvointia tukevat lastenhoitojärjestelyt ja vuoropäivähoidon käytännöt 24/7-taloudessa.

Viitattu 21.4.2017. https://www.jamk.fi/globalassets/tutkimus-ja-kehitys--research-and-development/tki-projektien-lohkot-ja-tiedostot/perheet-24_7/julkaisut/perheet-247-paatosseminaari_final.pdf

Keltikangas-Järvinen, L. 2012. Pienen lapsen sosiaalisuus. Helsinki: WSOY.

Kääriäinen, P. 2005. ”Niitä lapsia tulee ja niitä lähtee, niitä tulee ja niitä lähtee”. Vuorohoidon laatu lasten kokemana. Pro gradu -tutkielma. Jyväskylän yliopisto, varhaiskasvatuksen laitos. Viitattu 19.2.2017.

https://jyx.jyu.fi/dspace/bitstream/handle/123456789/18198/URN_NBN_fi_jyu-2005303.pdf?sequence=1

Lapsen johdateltavuus 2006. Duodecim. Viitattu 12.10.2016.

<http://www.kaypahoito.fi/web/kh/suosituksset/suositus;jsessionid=2F4249DC4869358BCEFE7ACCAE22D97E?id=nak01682#R1>

Lapsen oikeuksien julistus n.d. Unicef. Viitattu 8.12.2016.

<https://www.unicef.fi/lapsen-oikeudet/lapsen-oikeuksien-julistus/>

Lasten ja nuorten kokemustieto hyötykäyttöön kunnissa 2011. Lapsiasiavaltuutettu Maria Kaisa Aulan haastattelu verkkouutisessa 13.9.2011. Viitattu 12.2.2017.

<http://lapsiasia.fi/tata-mielta/tiedotteet/tiedotteet-2011/lasten-ja-nuorten-kokemustieto-hyotykayttoon-kunnissa/>

LeBihan, B. & Martin, C. Atypical Working Hours: Consequences for Childcare Arrangements. *Social Policy & Administration* 38, 6, 566-590.

Leinonen, J., Venninen, T. & Ojala, M. 2011. Osallisuuden kulttuurin kehittäminen. Päivähoitohenkilöstön näkemyksiä lasten osallisuuden tukemisesta. Teoksessa Löytöretkellä osallisuuteen – kehittämistä ja tutkimista päiväkodin arjessa II. Toim. B. Vilpas. Helsinki: Yliopistopaino, 85-98.

Loimuneva, M. 2015. Pienen lapsen hyvinvointi vuorohoidossa. Pro gradu-tutkielma. Jyväskylän yliopisto, kasvatustieteiden laitos. Viitattu 19.2.2017.

<https://jyx.jyu.fi/dspace/bitstream/handle/123456789/48126/URN:NBN:fi:jyu-201512164048.pdf?sequence=1>

Luvanvarainen toiminta 2013. Aluehallintavirasto. Viitattu 20.2.2017.

<https://www.avi.fi/web/avi/luvanvarainen-toiminta#.WJWxwDuLTIU>

L 1973/36. Varhaiskasvatuslaki. Viim. muutos 29.12.2016. Viitattu 8.12.2016.

<http://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/1973/19730036>

Malinen, K., Dahlblom, T. & Teppo, U. 2016. Suomalainen vuorohoito. Teoksessa Osaamista vuorohoitoon. Toim. U. Teppo & K. Malinen. Jyväskylän ammattikorkeakoulun julkaisuja -sarja. 12-24.

Malinen, S. & Saarinen, K. 2012. Lasten ajatuksia vuorohoidosta. Sadutust ympäri vuorokautisessa päiväkodissa. Opinnäytetyö, AMK. Metropolia Ammattikorkeakoulu, sosiaalialan koulutusohjelma. Viitattu 14.4.2017.

<http://theseus.fi/bitstream/handle/10024/41215/Lastenajatuksiavuorohoidosta.pdf?sequence=1>

Mikkonen, P. & Nevalainen, K. 2011. Lapselle hyvä päivä tänään – näkökulmia 2010-luvun varhaiskasvatukseen. 5. painos. Saarijärvi: Saarijärven Offset Oy

- Mäkinen, M. 2011. Minä olen ja kuulun! Lapsen identiteetin tukeminen. Teoksessa Varhaiskasvatuksen käsikirja. Toim. L. Turja. Jyväskylä: PS-kustannus, 95-108.
- Norola, A. & Taipalus, J. 2012. ”Jos aikuinen tulis vähä silittämään ja olis siinä koko yön – eikä lähtis minnekään”. Vuorohoito lapsen kokemana. Opinnäytetyö. Jyväskylän ammattikorkeakoulu. Viitattu 21.2.2017.
https://www.theseus.fi/bitstream/handle/10024/48930/janika_taipalus.pdf?sequence=1
- Pakanen, A. 2017. Haastattelu Helsingin Sanomissa 23.1.2017. Viitattu 9.3.2017.
<http://www.hs.fi/kotimaa/art-200005056589.html>
- Pasila, A. 2014. Työ vai perhe? Usein molemmat! Tilastokeskuksen katsaus. Viitattu 24.3.2017. http://tilastokeskus.fi/artikkelit/2014/art_2014-02-26_005.html?s=0
- Pediatric sleep recommendations promoting optimal health 2016. American Academy of Sleep Medicine. Viitattu 20.2.2017.
<http://www.aasmnet.org/articles.aspx?id=6326>
- Peltoperä, K., Dahlblom, T., Turja, L., Rönkä, A., Collin, K., Hintikka, T. & Teppo, U. 2016. Vuorohoidon raamit. Teoksessa Osaamista vuorohoitoon. Toim. U. Teppo & K. Malinen. Jyväskylän ammattikorkeakoulun julkaisu -sarja. 62-84.
- Peltoperä, K. & Hintikka, T. 2016. Pedagogiikan toteuttamisen erityispiirteitävuorohoidossa. Teoksessa Osaamista vuorohoitoon. Toim. U. Teppo & K. Malinen. Jyväskylän ammattikorkeakoulun julkaisu -sarja. 148-167.
- Perheet 24/7 -tutkimuksen tuloksia 2014. Lasten sosio-emotionaalinen hyvinvointi ja perheen arki 24/7-taloudessa. Työssäkäyvien vanhempien web-kyselyn tuloksia. Viitattu 4.2.2017. https://www.jamk.fi/globalassets/tutkimus-ja-kehitys--research-and-development/tki-projektien-lohkot-ja-tiedostot/perheet-24_7/41266_perheet_24-7_raportti.pdf
- Perheet 24/7 Päätösseminaari. Viitattu 20.2.2017.
https://www.jamk.fi/globalassets/tutkimus-ja-kehitys--research-and-development/tki-projektien-lohkot-ja-tiedostot/perheet-24_7/julkaisut/perheet-247-paatosseminaari_final.pdf
- Posa, M. 2015. Lasten mielenkiinnon kohteet ja toiveet näkyviksi päiväkodissa. Opinnäytetyö, AMK. Laurea-ammattikorkeakoulu, sosiaalialan koulutusohjelma. Viitattu 14.4.2017.
https://theseus.fi/bitstream/handle/10024/97711/Posa_Mariia.pdf?sequence=1
- Pyökkimies, M. 2009. Lasten osallisuus suomalaisissa varhaiskasvatusta ohjaavissa asiakirjoissa. Pro gradu -tutkielma. Jyväskylän yliopisto, kasvatustieteiden laitos. Viitattu 21.2.2017.
https://jyx.jyu.fi/dspace/bitstream/handle/123456789/22634/URN_NBN_fi_jyu-200912134515.pdf?sequence=1
- Rautiainen, A. 2016. Mitä on varhaiskasvatuksen pedagogiikka? Viitattu 10.12.2016.
http://www.oph.fi/saadokset_ja_ohjeet/opetussuunnitelmien_ja_tutkintojen_perusteet/varhaiskasvatus/103/0/mita_on_varhaiskasvatuksen_pedagogiikka

- Ronkainen, I. 2013. Simpukan päiväkodin lasten kokemuksia vuorohoidosta. Opinnäytetyö, AMK. Diakonia-ammattikorkeakoulu, sosiaalialan koulutusohjelma. Viitattu 14.4.2017.
http://www.theseus.fi/bitstream/handle/10024/66319/Ronkainen_liro.pdf?sequence=1
- Roos, P. 2014. Lapsen osallisuus. Power Point -esitys. Viitattu 17.4.2017.
http://www.verve.fi/media/verve/uutiset/perhepaivahoidon_seminaari_2014/piia-roos.pdf
- Roos, P. & Rutanen, N. 2014. Metodologisia haasteita ja kysymyksiä lasten tutkimushaastattelussa. Varhaiskasvatuksen Tiedelehti, 3, 2, 27-47. Viitattu 24.3.2017. <http://jecer.org/wp-content/uploads/2014/10/Roos-Rutanen-issue3-2.pdf>
- Ruutiainen, V. 2017. Haastattelu Helsingin Sanomissa 23.1.2017. Viitattu 9.3.2017.
<http://www.hs.fi/kotimaa/art-2000005056589.html>
- Rönkä, A. 2013. Perheissä 24/7-arki yleistyy – miten pärjäävät lapset? Haastattelu Yle-uutisten verkkosivuilla. Viitattu 19.2.2017. <http://yle.fi/uutiset/3-6925882>
- Rönkä, A. 2014. Aikuisten työ rytmisää lasten arjen. Perheet 24/7 - tutkimushankkeen julkaisu. Viitattu 22.12.2016.
https://www.stat.fi/ajk/tapahtumia/2014-02-26_ronka.pdf
- Rönkä, A. 2016. Vuorohoito tasapainottamassa 24/7-perheiden elämään. Palvelut auki 24/7 – kuka hoitaa lapset. Viitattu 20.2.2017.
<https://www.jamk.fi/globalassets/tutkimus-ja-kehitys--research-and-development/tki-projektien-lohkot-ja-tiedostot/ohoi/materiaaleja-ja-julkaisuja/vuorohoito-tasapainottamassa-anna-ronka-21.9.2016.pdf>
- Sauli, H. & Kainulainen, S. 2001. Yhteiskunnan muutos ja lapsiperheet. Teoksessa Lapsuuden hyvinvointi. Yhteiskuntapoliittinen puheenvuoro. Pelastakaa Lapset. Toim. M. Törrönen. Vantaa: Tummavuoren kirjapaino, 42-57.
- Siippainen, A. 2012. ”Se tietynlainen vapaus että lapset tietää että koko talo on tyhjä”. Vuorohoidon joustavat sukupolvisuhteet. Teoksessa Lapset ja nuoret instituutioiden kehyksissä. Nuorten elinolot -vuosikirja 2012. Toim. S. Myllyniemi. Helsinki: Unigrafia, 116-127.
- Statham, J. & Mooney, A. 2003. Around the clock. Childcare services at atypical times. Bristol: The Policy Press.
- Strandell, H. 2010. Etnografinen kenttättyö: lasten kohtaamisen eettisiä ulottuvuuksia. Teoksessa Lasten ja nuorten tutkimuksen etiikka. Toim. K. Vehkalahti. Nuorisotutkimusseura ry. Julkaisuja 101, 92-112.
- Säkkinen, S. 2014. Lasten päivähoito 2013 – Kuntakyselyn osaraportti. Terveyden ja hyvinvoinnin laitoksen julkaisu 16/2014. Viitattu 4.2.2017.
https://www.julkari.fi/bitstream/handle/10024/116231/Tr16_14.pdf?sequence=4
- Säkkinen, S. & Kuoppala, T. 2016. Varhaiskasvatus 2015. Terveyden ja hyvinvoinnin laitos. Tilastoraportti 21/2016. Viitattu 20.2.2017.
http://www.julkari.fi/bitstream/handle/10024/131666/Tr21_16.pdf?sequence=5

Teppo, U. 2015. Miltä perheiden elämä näyttäisi ilman vuorohoitoa? Viitattu 22.12.2016. <http://blogit.jamk.fi/tikitalk/2015/05/22/milta-perheiden-elama-nayttaisi-ilman-vuorohoitoa/>

Thomas, N. & C. O’Kane 1998. The Ethics of Participatory Research with Children. *Children & Society*, 12, 336-348. Viitattu 24.3.2017. https://www.researchgate.net/profile/Nigel_Thomas2/publication/227897421_The_Ethics_of_Participatory_Research_with_Children/links/54abfcd00cf2bce6aa1dd70a.pdf

Turja, L. 2011. Lasten osallisuus varhaiskasvatuksessa. Teoksessa *Varhaiskasvatuksen käsikirja*. Toim. L. Turja. Jyväskylä: PS-kustannus, 41-53.

Turja, L. 2016. Lasten osallisuus vuorohoidossa. Teoksessa *Osaamista vuorohoitoon*. Toim. U. Teppo & K. Malinen. Jyväskylän ammattikorkeakoulun julkaisuja -sarja. 168-183.

Turja, L. & Rönkä, A. 2016. Esimiehenä vuorohoitoyksikössä: tasapainottelua erilaisten odotusten ja tarpeiden ristiaallokossa. Teoksessa *Osaamista vuorohoitoon*. Toim. U. Teppo & K. Malinen. Jyväskylän ammattikorkeakoulun julkaisuja -sarja. 85-97.

Varhaiskasvatuslain uudistus n.d. Julkisten ja hyvinvointialojen liitto. Viitattu 10.12.2016. http://www.jhl.fi/portal/fi/tyoelama/ammattialatoiminta/varhaiskasvatus/uudistuva_varhaiskasvatuslaki/#1-maaritelma

Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2016. Opetushallitus. Määräykset ja ohjeet 2016:17. Viitattu 21.2.2017. http://www.oph.fi/download/179349_varhaiskasvatussuunnitelman_perusteet_2016.pdf

Vehkalahti, K. 2010. Historiallisten aineistojen etiikka lasten ja nuorten tutkimuksessa. Teoksessa *Lasten ja nuorten tutkimuksen etiikka*. Toim. K. Vehkalahti. Nuorisotutkimusseura ry. Julkaisuja 101, 140-162.

Liitteet

Liite 1. Tutkimuslupalomake vanhemmille

Opiskelen Jyväskylän ammattikorkeakoulussa sosionomiksi ja teen opinnäytetyötä aiheesta *lasten kokemukset vuoropäivähoidosta*. Työssäni aion selvittää lasten mielipiteitä ja kokemuksia vuorohoidon arjesta sekä suhteista kavereihin ja aikuisiin.

Nyt pyydänkin teiltä lupaa lapsenne haastatteluun. Haastattelut toteutetaan tutussa päiväkodin ympäristössä lapsen hoitopäivän aikana ja niissä käytetään apuna piirtämistä. Haastattelut nauhoitetaan tuloksien analysointia varten. Lapsen henkilöllisyys ei tule tunnistettavaksi tuloksissa ja nauhoitettu materiaali hävitetään tulosten valmistuttua, eikä sitä käytetä muihin tarkoituksiin. Lapsen tuottamaa piirustusta voidaan käyttää elävöittämään valmista opinnäytetyötä. Mahdollisesta piirustuksen julkaisemisesta pyydetään lupa erikseen.

Kerrottehan, saako lapsenne osallistua haastatteluun täyttämällä tähän lomakkeeseen lapsenne nimi ja rasti haluamaanne kohtaan. Palautattehan lomakkeen viimeistään **20.2.2017** ryhmänne työntekijälle. Haastattelut tullaan toteuttamaan **helmi-maaliskuussa 2017** ja myös lapsilta pyydetään suostumus ennen haastattelua.

Lapsen nimi: _____

Lapseni saa osallistua haastatteluun ( )

Lapseni ei saa osallistua haastatteluun ( )

Huoltajan allekirjoitus: _____

Kiitos yhteistyöstä! Ystävällisin terveisin Alli Siironen

Kysymykset koskien tutkimusta sähköpostitse: **h8345@student.jamk.fi**

Liite 2. Haastattelurunko

Piirtäminen: unelmien päiväkot

Aloituskysymykset

Millä mielellä tulit tänään hoitoon?

Kuka sinut toi/kuka tulee hakemaan? Milloin?

Hoitoajat ja päiväkodin arki

Mikä päiväkodissa on kivaa? Mistä päiväkodissa et tykkää?

Oletko joskus aikaisin aamulla/illalla/viikonloppuna päiväkodissa?

Mitä aamulla/illalla/viikonloppuna tehdään? Mikä on kivaa, mikä ei ole kivaa?

Oletko joskus yötä päiväkodissa? Mitä silloin tehdään?

Mikä päiväkodissa nukkumisessa on erilaista, kuin kotona nukkumisessa?

Kaverisuhteet

Kenen kanssa/mitä leikit mieluiten päiväkodissa?

Mitä teet/kenen kanssa leikit, jos paras kaveri ei ole samaan aikaan hoidossa?

Miltä tuntuu, jos kaveria/sinua haetaan kesken leikin kotiin?

Suhteet aikuisiin

Ketä aikuisia sinun ryhmässäsi on?

Mitä aikuiset tekevät päiväkodissa?

Mitä tekisit mieluiten aikuisten kanssa päiväkodissa? Mitä haluaisit, että aikuiset tekevät päiväkodissa?

Milloin aikuiset auttavat sinua päiväkodissa? Mihin tarvitset/et tarvitse aikuisen apua?

Jos sinulla on paha mieli, kuka lohduttaa sinua/mikä saa sinut hyvälle mielelle?

Osallisuus

Mistä asioista saat päättää päiväkodissa itse? Mistä asioista haluaisit saada päättää itse?

Mistä asioita aikuiset päättävät päiväkodissa?

Mistä asioista aikuiset ja lapset päättävät yhdessä?

Lopetus

Haluatko kertoa vielä jotain muuta?

Miltä haastattelu tuntui/millä mielellä olet nyt?

Haluatko kysyä (haastattelijalta) jotain?